

“Azfen” Birgə Müəssisəsi

Maliyyə hesabatları

*31 dekabr 2020-ci il tarixində başa çatan il üzrə
müstəqil auditorun hesabatı ilə birlikdə*

Mündəricat

Müstəqil auditorun hesabatı

Maliyyə hesabatları

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat	1
Mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabat	2
Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat	3
Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat	4

Maliyyə hesabatlarına dair qeydlər

1. Şirkət və onun fəaliyyəti	5
2. Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası və mühüm mühasibat uçotu prinsipləri	5
3. Mühasibat uçotu prinsipləri və açıqlamalarda dəyişiklik	19
4. Mühüm mühasibat uçotu mühakimələri, qiymətləndirmələri və fərziyyələri	23
5. Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri və məhdudlaşdırılmış pul vəsaitləri	25
6. Ticarət debitor borcları və müqavilə aktivləri	25
7. Əlaqəli tərəflərlə qalıqlar və əməliyyatlar	26
8. Mal-material ehtiyatları	28
9. Digər debitor borcları və digər cari aktivlər	28
10. Ticarət kreditör borcları	28
11. Digər kreditör borcları	29
12. Əmlak, tikili və avadanlıqlar	29
13. Qeyri-maddi aktivlər	30
14. İcarələr	30
15. Mənfəət vergisi	31
16. Kapital	33
17. Müştərilərlə müqavilələrdən əldə edilən gəlirlər	33
18. Müqavilə xərcləri	35
19. İnzibati xərclər	35
20. Sair zərərər	35
21. Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər	36
22. Maliyyə riskinin idarə edilməsi	37
23. Hesabat dövründən sonra baş vermiş hadisələr	40

Müstəqil auditorun hesabatı

"Azfen" Birgə müəssisəsinin
Direktorlar Şurasına

Şərtlə rəy

Biz "Azfen" Birgə Müəssisəsinin ("Şirkət") 31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdan və həmin tarixdə başa çatan il üzrə mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir, kapitalda dəyişikliklər və pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatlardan, habelə mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı da daxil olmaqla maliyyə hesabatlarına dair qeydlərdən ibarət olan maliyyə hesabatlarının auditini apardıq.

Bizim fikrimizcə, rəyimizin "Şərtlə rəy üçün əsas" bəndində təsvir edilən məsələnin təsiri istisna olmaqla, əlavə edilən maliyyə hesabatları 31 dekabr 2020-ci il tarixinə Şirkətin maliyyə vəziyyətini və həmin tarixdə başa çatan il üzrə maliyyə nəticələrini və pul vəsaitlərinin hərəkətini Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına ("MHBS") uyğun olaraq bütün əhəmiyyətli aspektlər üzrə düzgün əks etdirir.

Şərtlə rəy üçün əsas

31 dekabr 2019-cu il tarixində balans dəyəri 7,955,893 AZN olan ləng hərəkət edən mal-material ehtiyatlarının xalis satış dəyərinin qiymətləndirilməsində rəhbərlik tərəfindən istifadə edilən müəyyən fərziyyələrlə əlaqədar kifayət qədər müvafiq auditor sübutunu əldə edə bilmədik. Nəticədə, biz 31 dekabr 2019-cu il tarixində mal-material ehtiyatlarına və 2020-ci və 2019-cu illər üzrə zərərə düzəlişlərin edilməsinin zəruri olub-olmadığını müəyyən edə bilmədik.

Biz audit Beynəlxalq Audit Standartlarına ("BAS") uyğun olaraq apardıq. Bizim həmin standartlar üzrə öhdəliklərimiz hesabatımızın "Maliyyə hesabatlarının audit üzrə auditorun məsuliyyəti bölməsində" təsvir edilir. Mühasiblər üçün Beynəlxalq Etika Standartları Şurasının ("MBESS") Peşəkar mühasiblərin beynəlxalq etika məcəlləsi"nə (Beynəlxalq Müstəqillik Standartları ilə birlikdə) ("MBESS Məcəlləsi") uyğun olaraq biz Şirkətdən müstəqilik və MBESS Məcəlləsinə uyğun olaraq etika ilə bağlı sair öhdəliklərimizi yerinə yetirmişik. Biz hesab edirik ki, əldə etdiyimiz audit sübutu şərtlə rəyinin bildirilməsi üçün yetərli və müvafiq əsası təmin edir.

Maliyyə hesabatları üzrə rəhbərliyin və Direktorlar Şurasının məsuliyyəti

Rəhbərlik maliyyə hesabatlarının MHBS-yə uyğun hazırlanması və düzgün təqdim edilməsi, həmçinin fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaraq əhəmiyyətli təhriflər olmayan maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün rəhbərliyin lazım bildiyi daxili nəzarətə görə məsuliyyət daşıyır.

Maliyyə hesabatlarını hazırlayarkən, rəhbərliyin Şirkəti ləğv etmək və ya əməliyyatları dayandırmaq niyyəti olduğu və ya bunu etməkdən başqa heç bir real alternativ olmadığı hallar istisna olmaqla, rəhbərlik Şirkətin daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməsi qabiliyyətinin qiymətləndirilməsinə, daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətlə bağlı məsələlərin (belə məsələlər varsa) açıqlanmasına və mühasibat uçotunun daim fəaliyyətdə olan müəssisə konsepsiyasının istifadə edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

Direktorlar Şurası Şirkətin maliyyə hesabatlarının hazırlanması prosesinə nəzarətə görə məsuliyyət daşıyır.

Maliyyə hesabatlarının auditi üzrə auditorun məsuliyyəti

Bizim məqsədimiz ümumiyyətlə maliyyə hesabatlarında fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olmamasına kifayət qədər əminlik əldə etmək və rəyimiz daxil olan auditor hesabatını təqdim etməkdir. Kifayət qədər əminlik əminliyin yüksək dərəcəsini ifadə edir, lakin BAS-a uyğun olaraq aparılmış audit nəticəsində mövcud olan bütün təhriflərin üzə çıxarılmasına zəmanət vermir. Təhriflər fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əmələ gələ bilər və fərdi və ya məcmu halda götürülməklə hazırkı maliyyə hesabatlarının əsasında istifadəçilərin qəbul edəcəyi iqtisadi qərarlara təsir göstərmələrini ehtimal etməyə əsas olacağı halda əhəmiyyətli hesab olunur.

BAS-a uyğun olaraq aparılmış auditin bir hissəsi olaraq biz audit zamanı peşəkar mühakimə və peşəkar skeptisizm tətbiq edirik. Biz həmçinin:

- ▶ Maliyyə hesabatlarında fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olması risklərini müəyyən edir və qiymətləndirir, həmin risklərə cavab olaraq audit prosedurlarını layihələşdirir və həyata keçirir, eləcə də rəyimiz üçün əsas yaratmaq məqsədilə kifayət və münasib olan audit sübutunu əldə edirik. Fırıldaqçılıq nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riski səhvlər nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riskindən yüksəkdir, çünki fırıldaqçılığa gizli sözləşmə, saxtakarlıq, bilərəkdən səhv buraxma, yanlış təqdimat və ya daxili nəzarət qaydalarına əməl olunmaması daxil ola bilər.
- ▶ Müəyyən şəraitdə münasib olan audit prosedurlarının işlənilib hazırlanması məqsədilə auditə aid olan daxili nəzarət elementləri haqqında anlayış əldə edir, lakin bu zaman Şirkətin daxili nəzarət sisteminin səmərəliliyi haqqında rəy bildirmək məqsədini güdmürük.
- ▶ Rəhbərlik tərəfindən istifadə edilmiş uçot prinsiplərinin münasibliyini, uçot təxminlərinin və əlaqəli açıqlamaların əsaslılığını qiymətləndiririk.
- ▶ Rəhbərlik tərəfindən mühasibat uçotunun daim fəaliyyətdə olan müəssisə konsepsiyasının tətbiqinin münasibliyi və əldə edilmiş audit sübutlarına əsaslanaraq Şirkətin daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməsi ilə bağlı əhəmiyyətli şübhə doğuran hadisə və ya şəraitlərlə əlaqədar mühüm qeyri-müəyyənliyin olub-olmaması haqqında nəticə çıxarıq. Mühüm qeyri-müəyyənliyin mövcud olduğu qənaətinə gələcəyimiz halda, biz auditor hesabatımızda maliyyə hesabatlarındakı əlaqəli açıqlamalara diqqəti yönəltməliyik və ya, əgər bu cür açıqlamalar qeyri-münasib olarsa, rəyimizə düzəliş etməliyik. Bizim nəticələr audit hesabatımızın tarixinədək əldə etdiyimiz audit sübutlarına əsaslanır. Lakin gələcək hadisə və ya şəraitlər Şirkətin daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməməsinə gətirib çıxara bilər.
- ▶ Məlumatların açıqlanması da daxil olmaqla maliyyə hesabatlarının ümumi təqdimatı, strukturu və məzmununu, eləcə də maliyyə hesabatlarının müvafiq əməliyyat və hadisələri düzgün təqdim edib-etmədiyini qiymətləndiririk.

Biz digər məsələlərlə yanaşı, auditin planlaşdırılmış əhatə dairəsi, vaxtı və əhəmiyyətli audit nəticələri, o cümlədən audit zamanı daxili nəzarətdə hər hansı əhəmiyyətli çatışmazlıqları tərəfimizdən müəyyən olunduğu halda Direktorlar Şurasının nəzərinə çatdırırıq.

Ernst & Young Holdings (CIS) B.V.

11 oktyabr 2021-ci il

Bakı, Azərbaycan

31 dekabr 2020-ci il tarixinə

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

	Qeydlər	31 dekabr 2020-ci il	31 dekabr 2019-cu il
Aktivlər			
Cari aktivlər			
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	5	46,207,943	42,580,653
Məhdudiyyət qoyulmuş pul vəsaitləri	5	403,623	1,771,412
Ticarət debitor borcları	6	53,157,043	41,951,210
Müqavilə aktivləri	6, 17	56,138,744	40,028,397
Mal-material ehtiyatları	8	36,812,410	30,036,130
Mənfəət vergisi üzrə avans ödənişi	15	12,559,710	-
İstifadə hüququ olan aktiv	14	1,351,265	-
Sair debitor borcları və sair cari aktivlər	9	12,275,768	8,667,124
Cəmi cari aktivlər		218,906,506	165,034,926
Uzunmüddətli aktivlər			
Əmlak, tikili və avadanlıqlar	12	19,299,018	16,718,625
Qeyri-maddi aktivlər	13	2,240,033	2,615,173
İstifadə hüququ olan aktiv	14	6,265,098	-
Təxirə salınmış vergi aktivləri	15	11,242,676	6,399,754
Cəmi uzunmüddətli aktivlər		39,046,825	25,733,552
Cəmi aktivlər		257,953,331	190,768,478
Öhdəliklər və kapital			
Cari öhdəliklər			
Ticarət kreditor borcları	10	70,883,635	23,330,011
Müqavilə öhdəlikləri	17	70,679,487	32,643,117
Cari icarə öhdəliyi	14	7,010,140	-
Sair kreditor borcları	11	39,248,035	32,149,836
Cəmi cari öhdəliklər		187,821,297	88,122,964
Uzunmüddətli öhdəliklər			
Uzunmüddətli icarə öhdəliyi	14	3,703,830	-
Cəmi uzunmüddətli öhdəliklər		3,703,830	-
Kapital			
Nizamnamə fondu	16	276,885	276,885
Bölüşdürülməmiş mənfəət		66,151,319	102,368,629
Cəmi kapital		66,428,204	102,645,514
Cəmi öhdəliklər və kapital		257,953,331	190,768,478

Rəhbərliyin adından maliyyə hesabatlarını imzalayan və buraxılmasına icazə verənlər:

Həmid Həsənov,
Baş menecer

11 oktyabr 2021-ci il

Ali Özcan,
Maliyyə məsələləri üzrə Baş menecerin müavini

11 oktyabr 2021-ci il

Əlavə olunmuş qeydlər maliyyə hesabatlarının tərkib hissəsidir.

31 dekabr 2020-ci il tarixində başa çatan il üzrə**Mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabat***(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)*

		31 dekabr 2020-ci il tarixində başa çatan il üzrə	31 dekabr 2019-cu il tarixində başa çatan il
	Qeydlər		
Müştərilərlə müqavilədən gəlirlər	17	376,937,700	200,797,247
Müqavilə xərcləri	18	(357,852,409)	(186,760,779)
Ümumi mənfəət		19,085,291	14,036,468
İnzibati xərclər	19	(11,702,061)	(6,763,580)
Məzənnə fərqiindən gəlir/(zərər), xalis		3,180,462	(608,858)
Maliyyə xərci	14	(313,011)	-
Sair zərər	20	(12,780,166)	(3,047,712)
Sair əməliyyat gəliri		221,937	943,803
Vergidən əvvəlki (zərər)/mənfəət		(2,307,548)	4,560,121
Mənfəət vergisi xərci	15	(4,523,875)	(8,135,334)
İl üzrə zərər		(6,831,423)	(3,575,213)
Sair məcmu gəlir		-	-
Cəmi məcmu zərər		(6,831,423)	(3,575,213)

Əlavə olunmuş qeydlər maliyyə hesabatlarının tərkib hissəsidir.

31 dekabr 2020-ci il tarixində başa çatan il üzrə**Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat***(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)*

	Qeydlər	Nizamnamə kapitalı	Bölüşdürülməmiş mənfəət	Cəmi
1 yanvar 2019-cu il		276,885	127,943,842	128,220,727
İl üzrə zərər		–	(3,575,213)	(3,575,213)
Cəmi məcmu zərər		–	(3,575,213)	(3,575,213)
Elan edilmiş dividendlər	16	–	(22,000,000)	(22,000,000)
31 dekabr 2019-cu il		276,885	102,368,629	102,645,514
İl üzrə zərər		–	(6,831,423)	(6,831,423)
Cəmi məcmu zərər		–	(6,831,423)	(6,831,423)
Elan edilmiş dividendlər	16	–	(29,385,887)	(29,385,887)
31 dekabr 2020-ci il		276,885	66,151,319	66,428,204

Əlavə olunmuş qeydlər maliyyə hesabatlarının tərkib hissəsidir.

31 dekabr 2020-ci il tarixində başa çatan il üzrə

Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

	Qeydlər	31 dekabr 2020-ci il tarixində başa çatan il	31 dekabr 2019-cu il tarixində başa çatan il
Əməliyyat fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Vergilərdən əvvəlki (zərər)/mənfəət		(2,307,548)	4,560,121
<i>Vergidən əvvəlki mənfəəti xalis pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə üzvləşdirmək məqsədilə edilmiş düzəlişlər</i>			
Əmlak, tikili və avadanlıqların köhnəlməsi	12	8,003,927	9,674,408
İstifadə hüququ olan aktivin köhnəlməsi	14	3,422,096	-
Qeyri-maddi aktivlərin amortizasiyası	13	1,908,082	501,287
Mal-materiallar ehtiyatları üzrə qalığın silinməsi	8	12,107,712	-
Əmlak, tikili və avadanlıqların silinməsindən zərər	12	26,111	287,067
Qeyri-maddi aktivlərin silinməsindən zərər	13	47,826	344,167
İstifadə edilməmiş məzuniyyət günləri üçün öhdəlikdə hərəkət		4,771,588	1,078,781
Bank zəmanəti üçün öhdəlikdə hərəkət		-	23,249
Avans ödənişləri üzrə qalığın silinməsi		-	278,571
Vergi cəriməsinin hesablanması		-	2,000,276
Maliyyə xərci	14	313,011	-
Gözlənilən kredit zərəri üçün ehtiyatda dəyişiklik	5, 6	598,518	50,946
<i>Dövriyyə kapitalına düzəlişlər</i>			
Məhdudiyyət qoyulmuş pul vəsaitlərində azalma/(artım)		1,367,789	(502,247)
Ticarət debitor borclarında artım		(11,246,307)	(1,750,419)
Mal-material ehtiyatlarında artım		(18,883,992)	(3,088,651)
Tamamlanmamış işlərdə azalma		-	2,195,272
Müqavilə aktivlərində (artım)/azalma		(16,608,609)	4,572,538
Sair debitor borcları və sair cari aktivlərdə artım		(3,608,644)	(835,020)
Müqavilə öhdəliklərində artım		38,036,370	32,643,117
Ticarət kreditor borclarında artım/(azalma)		47,553,624	(5,721,531)
Sair kreditor borcları və hesablanmış xərclərdə (azalma)/artım		(416,155)	10,563,908
Əməliyyatlardan alınmış pul vəsaitləri		65,085,399	56,875,840
İcarə öhdəlikləri üzrə ödənilmiş faiz		(44,742)	-
Ödənilmiş mənfəət vergisi	15	(22,122,330)	-
Əməliyyat fəaliyyətindən xali pul vəsaitləri		42,918,327	56,875,840
İnvestisiya fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Əmlak, tikili və avadanlıqların alınması	12	(10,610,431)	(7,412,439)
Qeyri-maddi aktivlərin alınması	13	(1,580,768)	(2,476,525)
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə istifadə edilmiş pul vəsaitləri, xalis		(12,191,199)	(9,888,964)
Maliyyələşdirmə fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin hərəkəti			
İcarə öhdəliklərinin ödənilməsi	14	(592,758)	-
Ödənilmiş dividendlər, vergilər çıxılmaqla	16	(26,447,298)	(31,133,334)
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə istifadə edilmiş pul vasaitləri, xalis		(27,040,056)	(31,133,334)
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərində xalis artım		3,687,072	15,853,542
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri üçün GKZ-də hərəkət	5	(59,782)	(137,631)
İlin əvvəlinə pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri		42,580,653	26,864,742
İlin sonuna pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	5	46,207,943	42,580,653

Əlavə olunmuş qeydlər maliyyə hesabatlarının tərkib hissəsidir.

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

1. Şirkət və onun fəaliyyəti

"Azfen" Birgə müəssisəsi ("Şirkət") 11 yanvar 1996-cı il tarixində Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti ("SOCAR") və Tekfen İnşaat və Təsisat A.Ş ("Tekfen") tərəfindən, müvafiq olaraq, 60% və 40% iştirak payları ilə birgə müəssisə formasında yaradılmışdır. Şirkət Azərbaycan Respublikasında, xüsusilə, SOCAR və Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti ("ABƏŞ") kimi neft-qaz şirkətlərinin neft maraqları ilə əlaqədar tikinti, mühəndislik və əlaqəli işlərin görülməsi məqsədi üçün təsis edilmişdir.

Şirkət Bakı şəhərində yerləşir və il ərzində orta hesabla 4,484 (2019-cu il: 2,711) işçisi olmuşdur.

Şirkətin qeydiyyatda alınmış rəsmi ünvanı: Azərbaycan Respublikası, Bakı şəhəri, AZ 1001, İstiqlaliyyət küç, 31.

Cari layihələr

BP Eksploreyşn. (Kaspian Si) Limited – ("AZF-097")

Layihə Azərbaycan Respublikasında istehsal, tikinti, alətlərə nəzarət, elektrik enerji sisteminin təmiri xidmətlərinin göstərilməsi ilə bağlıdır.

Tecnicas Reunidas S.A. – ("AZF-099")

Şirkət Tecnicas Reunidas S.A. ilə Heydər Əliyev adına Neft Emalı Zavodunun modernləşdirilməsi və yenidən qurulması haqqında müqavilələr imzalamışdır. Layihənin təxminən 87%-i 2020-ci ilin sonunadək tamamlanmışdır.

Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti ("AZF-100")

Şirkət ABƏŞ ilə Azəri Mərkəzi-Şərqi (AMŞ) neft platforması üçün qazma qurğuları və üst modullarının tikintisi ilə bağlı müqavilə imzalamışdır. Müqavilə üzrə işlərin 1 aprel 2022-ci il tarixinədək tamamlanması planlaşdırılır. Layihənin təxminən 36%-i 2020-ci ilin sonunadək tamamlanmışdır.

Heydər Əliyev adına Neft Emalı Zavodu ("AZF-103")

Layihə Heydər Əliyev adına Neft Emalı Zavodunun modernləşdirilməsi və yenidən qurulması üçün layihələşdirmə, mühəndislik, satınalma və montaj işlərinin aparılması ilə bağlıdır.

Tecnicas Reunidas S.A. – ("AZF-104")

Şirkət Tecnicas Reunidas S.A. ilə Heydər Əliyev adına Neft Emalı Zavodunun modernləşdirilməsi və yenidən qurulması haqqında müqavilələr imzalamışdır. Layihənin təxminən 10%-i 2020-ci ilin sonunadək tamamlanmışdır.

2. Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası və mühüm mühasibat uçotu prinsipləri

2.1 Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası

Şirkətin maliyyə hesabatları Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartları Komitəsi ("BMUSK") tərəfindən buraxılmış Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına ("MHBS") uyğun olaraq hazırlanmışdır.

Maliyyə hesabatları ilkin maya dəyəri prinsipi əsasında hazırlanmış və xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, Azərbaycan manatı ilə ("AZN") təqdim edilir.

Maliyyə hesabatları əvvəlki dövr üzrə müqayisəli məlumatları təqdim edir.

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

2. Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası və mühüm mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

2.2 Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı

a) Cari və uzunmüddətli təsnifat

Şirkət maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda aktiv və öhdəlikləri cari/uzunmüddətli təsnifat əsasında təqdim edir. Aktiv aşağıdakı hallarda cari kimi təsnif edilir:

- ▶ Normal əməliyyat dövründə istehlak edilməsi gözlənilir və ya satılması və ya istifadəsi planlaşdırılır;
- ▶ Əsasən ticarət məqsədləri üçün saxlanılır;
- ▶ Hesabat tarixindən on iki ay sonra istifadəsi gözlənilir; və ya
- ▶ Hesabat tarixindən sonra ən azı on iki ay ərzində öhdəliyi ödəmək üçün mübadiləsi və ya istifadəsi məhdudlaşdırıldığı hallar istisna olmaqla pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentidir.

Bütün sair aktivlər uzunmüddətli kimi təsnif edilir.

Öhdəlik aşağıdakı hallarda cari kimi təsnif edilir:

- ▶ Normal əməliyyat dövründə ödənilməsi gözlənilir;
- ▶ Əsasən ticarət məqsədləri üçün saxlanılır;
- ▶ Hesabat tarixindən sonra on iki ay ərzində ödənilməlidir; və ya
- ▶ Hesabat tarixindən sonra ən azı on iki ay ərzində öhdəliyin ödənilməsinə təxirə salmaq üçün şərtsiz hüquq yoxdur.

Şirkət bütün sair öhdəlikləri uzunmüddətli kimi təsnif edir.

Təxirə salınmış vergi aktivləri və öhdəlikləri uzunmüddətli aktivlər və öhdəliklər kimi təsnifləşdirilir.

b) Müşərilərlə müqavilələrdən əldə edilən gəlirlər

Şirkət müştərilərə tikinti, mühəndislik və əlaqəli xidmətlər göstərir. Müşərilərlə müqavilələrdən əldə edilən gəlirlər mallar və ya xidmətlər üzrə nəzarət Şirkətin həmin malların və ya xidmətlərin müqabilində gözlədiyi ödənişi əks etdirən məbləğdə müştəriyə köçürüləndə tanınır. Gəlirlər qiymətləndirilmiş və ya realizasiya edilmiş məhsul qaytarmaları, endirimlər, komissiya güzəştləri və satışlara aid olan vergilər nəzərə alınmaqla azaldılır.

Tikinti müqavilələri

Tikinti müqavilələrindən gəlirlər müştərilərlə müqavilələrin şərtlərindən asılı olaraq konkret vaxtda və ya zaman keçdikcə tanınır.

Üçüncü tərəflərin tikinti fəaliyyəti üzrə idarəetmə, nəzarət və əlaqələndirilməni öz öhdəsinə götürdüyü müqavilələr xidmət müqavilələri kimi istinad edilir və yalnız məhsullar və ya xidmətlər üçüncü tərəflərə ötürüldüyü zaman gəlirlər kimi tanınır.

Müqavilə üzrə gəlirlər

Uzunmüddətli tikinti müqavilələrində, Şirkət tikinti xidmətlərindən əldə edilən gəlirləri zaman keçdikcə tanıyır, çünki Şirkətin fəaliyyəti Şirkətə alternativ məqsədlər üçün istifadə edə biləcəyi aktiv yaratmır və müəssisə cari tarixədək yerinə yetirilmiş işlər üzrə ödəniş almaq hüququna malikdir. Tikinti müqaviləsi ilə bağlı gəlirlər etibarlı şəkildə qiymətləndirilə biləcəyi təqdirdə, müqavilə üzrə gəlirlər hesabat tarixinə müqavilə üzrə fəaliyyətin tamamlanma faizinə istinadən tanınır. Tamamlanma faizini ölçmək üçün Şirkət resurslar metodundan istifadə edir, çünki Şirkətin səyləri (yeni, sərf edilən iş saatları, istifadə edilən maşın saatları və ya sərf edilən digər resurslara əsasən) və tikinti xidmətlərinin müştərilərə ötürülməsi arasında birbaşa əlaqə mövcuddur. Resurslar metoduna əsasən, Şirkət gəlirləri hesabat tarixinə yerinə yetirilmiş xidmətlər üçün çəkilmiş müqavilə xərclərinin ümumi xidmətlərin tamamlanması üçün zəruri olan təxmin edilən cəmi müqavilə xərclərinə olan nisbətinə əsasən tanıyır.

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

2. Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası və mühüm mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

2.2 Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Bu hesablama tamamlama mərhələsi etibarlı şəkildə qiymətləndirilə bilmədiyi halda tətbiq edilmir. Tikinti müqaviləsinin nəticəsi etibarlı şəkildə qiymətləndirilə bilmədiyi halda, müqavilə gəlirləri bərpa edilə bilməsi ehtimal edilən çəkilmiş müqavilə xərcləri dərəcəsində tanınır.

Tikinti müqaviləsində dəyişikliklər, əlavə debitor borcları üzrə tələblər və həvəsləndirici ödənişlər sifarişçinin razılığı ilə layihə gəlirlərinə daxil edilir.

Şirkətin rəhbərliyi müqavilənin əhatə dairəsindən kənara çıxan, məhkəmə araşdırmasına səbəb ola bilən kompensasiya üzrə əlavə debitor borclarını gəlir kimi tanımır. Lakin, müştərinin iddianı qəbul edəcəyi və əlavə debitor borclarının məbləğinin etibarlı şəkildə ölçülə biləcəyini ehtimal etməyə əsas yaradan danışıqlar son mərhələyə çatdığı hallar istisna təşkil edir.

Mühüm maliyyələşdirmə komponenti

Bəzi əməliyyatlar üçün, ödənişin alınması məhsulların və ya xidmətlərin müştəriyə təhvil verilmə vaxtı ilə üst-üstə düşmür. Şirkət tikinti müqavilələrinə uyğun olaraq müştərilərdən avans ödənişləri alır, yeni Şirkət ödənişin alınmasından sonra bir il və ya daha az müddət ərzində göstərilən xidmətlərə görə müştərilərdən effektiv şəkildə maliyyələşmə alır. Müvafiq olaraq, Şirkət müştərilərdən alınmış qismüddətli avans ödənişləri üçün praktiki məqsəduyğun vasitə tətbiq edir. Beləliklə, vəd edilmiş malların və ya xidmətlərin ötürülməsi vaxtı ilə ödəniş vaxtı arasındakı müddət bir il və ya daha az olarsa, vəd edilmiş ödəniş məbləğinə mühüm maliyyələşdirmə komponentinin təsiri ilə bağlı düzəliş edilmir.

Şirkət müştərilərlə müqavilələrdən əldə olunan müqavilə gəlirlərini gəlir növləri, coğrafi ərazi və malların və ya xidmətlərin ötürülmə müddəti (məsələn, konkret vaxtda müştərilərə ötürülmüş mal və ya xidmətlərdən gəlirlər və ya zaman keçdikcə ötürülmüş mal və ya xidmətlərdən gəlirlər) üzrə bölür.

Müqavilə üzrə xərclər

Materiallar, xidmətlər, birbaşa və dolayı əmək, təmir və köhnəlmə xərclərindən tutmuş yemək, sığorta, ezamiyyət, bank və sair xərclərdəki müştərilərlə tikinti müqavilələri ilə bağlı bütün çəkilmiş xərclər müqavilə üzrə xərclər kimi təsnif edilir. Müqavilə üzrə xərclər çəkildiyi dövrdə xərclər kimi tanınır.

Ümumi və inzibati xərclər Şirkətin Baş Ofisinin gündəlik və inzibati fəaliyyətləri ilə bağlıdır və çəkildikcə tanınır. Şirkət müqavilə üzrə xərcləri və ümumi və inzibati xərcləri növlərinə görə bölür.

Tamamlanmamış müqavilələrin ehtimal edilən zərəri üzrə xərc üçün ehtiyat zərərin proqnoz edildiyi ildə dərhal tanınır.

Müqavilə üzrə qalıqlar

Müqavilə aktivləri

Əgər Şirkət tikinti xidmətlərini müştəriyə müştərinin ödəniş etməsindən və ya ödəniş vaxtının çatmasından əvvəl ötürərsə, yeni müştərilərlə müqavilələr əsasında tanınmış gəlirlər aralıq billinqləri (hesab-faktura kəsilməmiş debitor borcları) üstələyirsə, Şirkət debitor borcu kimi təqdim edilmiş hər hansı məbləği çıxmaqla müqaviləni müqavilə aktivinə kimi təqdim edir. Müqavilə aktivini Şirkətin müştəriyə ötürdüyü tikinti xidmətləri müqaviləsində ödənişin alınması ilə bağlı Şirkətin şərti hüququdur və ödənişin alınması hüququ qeyd-şərtsiz olduğu zaman, yeni xidmətlər müştəri tərəfindən qəbul edildikdə və müvafiq hesab-faktura müştəriyə təqdim edildikdə ticarət debitor borclarına təsnif edilir. Müqavilə aktivləri üzrə dəyərsizləşmə hesablanır.

Ticarət debitor borcları

Ticarət debitor borcları ilkin olaraq qeyd-şərtsiz olan (yəni, ödəniş müddətinin çatması üçün yalnız vaxtın keçməsi tələb olunur) müştəridən alınacaq ödənişin məbləği (əməliyyat qiyməti) ilə tanınır və daha sonra GKZ üçün ehtiyat çıxılmaqla amortizasiya hesablanmış dəyərle ölçülür. Ticarət debitor borcları üzrə dəyərsizləşmə hesablanır.

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

2. Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası və mühüm mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

2.2 Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Müqavilə öhdəlikləri

Müqavilə öhdəliyi Şirkət əlaqəli tikinti xidmətlərini müştəriyə təhvil verməmişdən əvvəl müştəridən ödəniş alındıqda və ya ödənişin vaxtı çatdıqda (daha erkən olanı) tanınır. Aralıq billinglər tamamlanma faizi metoduna əsasən tanınmış gəlirləri üstələdikdə Şirkət bütün müqavilələr üçün müqavilə öhdəliklərini tanıyır. Şirkət müqavilə üzrə öhdəliklərini yerinə yetirdikdə (yəni, əlaqəli mal və ya xidmətlər üzərində nəzarət müştəriyə ötürüldükdə) Müqavilə öhdəlikləri gəlirlər kimi tanınır.

Xalis müqavilə aktivləri və müqavilə öhdəlikləri

Müştərilərlə müqavilələrin əksəriyyətinə müqavilə aktivləri və müqavilə öhdəliyi mövqeləri daxildir. Hesabat dövrünün sonunda bu mövqələr müqavilə əsasında hesablanır və müəssisənin fəaliyyəti və müştərinin ödənişi arasındakı əlaqədən asılı olaraq maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda müqavilə aktivləri və ya müqavilə öhdəliyi kimi təqdim edilir.

Müqavilələrin bağlanması ilə bağlı xərclər

Aktivlər müştəri ilə müqavilələrin bağlanması ilə bağlı bərpa oluna bilən əlavə xərclər üçün tanınır və ehtimal edilir ki, müqavilələrin yerinə yetirilməsi ilə birbaşa bağlı olan xərclər bərpa olunur və icra öhdəliklərinin icrasında istifadə edilən resursları yaradır və ya artırır. Tanınacaq aktivin amortizasiya dövrü bir ildən çox olmadıqda, müqavilələrin bağlanması ilə bağlı xərclərə ixtiyari praktiki məqsəduyğun vasitə tətbiq edilir.

c) Mal-material ehtiyatları

Mal-material ehtiyatları maya dəyəri və xalis satış dəyəri arasında ən aşağı olan dəyerdə qeydə alınır. Məsərəflər, o cümlədən sabit və dəyişən əlavə xərclərin müvafiq hissəsi, mal-material ehtiyatlarının konkret sinfinə daha uyğun olan metoda aid edilir və "orta dəyər" prinsipi ilə (AVCO) qiymətləndirilir. Xalis satış dəyəri təxmin edilən tamamlanma xərci və satış aparmaq üçün lazım olan xərcləri çıxmaqla, fəaliyyətin adi gedişində qiymətləndirilmiş satış qiymətidir.

Ehtiyatların xalis satış dəyərinin qiymətləndirilməsi hər hesabat dövründə aparılır və mal-material ehtiyatlarının xalis satış dəyərinə silinməsi məbləği və mal-material ehtiyatları ilə bağlı bütün zərərər silinmənin və ya zərərin yarandığı dövrdə xərc kimi tanınır.

Tikinti layihələri üçün, xüsusilə layihə üçün istehsal edilmiş materiallar hesabat dövründə müqavilə sahələrinə çatdırıldıqda və quraşdırıldıqda layihə xərclərinə daxil edilir.

d) Əmlak, tikili və avadanlıqlar

Alınmış aktivin ilkin dəyəri onun alış dəyəri, nəqlietmə xərcləri, gömrük rüsumları, quraşdırılma xərcləri və aktivin tikinti sahəsinə və rəhbərliyin nəzərdə tutduğu qaydada fəaliyyət göstərilməsi üçün zəruri vəziyyətə gətirilməsi ilə birbaşa bağlı olan hər hansı sair xərclərdən ibarətdir. Aktivlərin dəyərinə həmçinin sahənin bərpası, qurğunun (əgər varsa) aradan qaldırılması və tanınma meyarını qarşılayan aktivlər (əgər varsa) üçün borc öhdəlikləri üzrə ilkin təxmin edilən xərclər daxildir. Daha sonra, əmlak, tikili və avadanlıqlar yıqılmış köhnəlmə və hesablanmış dəyərsizləşmə zərərərli çıxılmaqla maya dəyəri ilə təqdim edilir.

Əmlak, tikili və avadanlıqların əsas hissələrinin və ya komponentlərinin əvəz edilməsi ilə bağlı xərclər kapitallaşdırılır və əvəz edilmiş hissə istismardan çıxarılır. Bundan əlavə, sonrakı tarixlərdə yaranan əmlak, tikili və avadanlıqlar üçün əsaslı yenidən qurma və əsaslı təmir xərcləri kapitallaşdırılır və hər bir aktivin dəyərinə daxil edilir. Bütün digər təmir və texniki xidmət xərcləri çəkildikcə mənfəət və ya zərərdə tanınır.

Əmlak, tikili və avadanlıqlar silinəndə və ya onun gələcək istifadəsindən və ya silinməsindən iqtisadi faydaların əldə edilməsi artıq gözlənilməyəndə tanınması dayandırılır və uçotdan silinir. Əmlak, tikili və avadanlığın silinməsi və ya çıxarılmasından yaranan hər hansı gəlir və ya zərər, satışlardan daxilolmalar və aktivin balans dəyəri arasındakı fərq kimi müəyyən edilir və mənfəət və ya zərərdə tanınır.

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

2. Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası və mühüm mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

2.2 Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Hər hesabat dövründə, Şirkət Əmlak, tikili və avadanlığın dəyərsizləşə biləcəyini göstərən hər hansı əlamətin olub-olmadığını qiymətləndirir.

Köhnəlmə

Əmlak, tikili və avadanlıqlar üzrə köhnəlmə onların təxmin edilən istifadə müddəti ərzində bərabər düz xətt metoduna əsasən hesablanır. Tikilməkdə olan aktivlər (əgər olarsa) üçün köhnəlmə hesablanmır. Torpaq üçün köhnəlmə hesablanmır və hesablanmış dəyərsizləşmə çıxılmaqla maya dəyəri ilə uçota alınır. Əmlak, tikili və avadanlığın köhnəlməsi onlar istifadəyə verildə hesablanmağa başlayır.

Şirkətin Əmlak, tikili və avadanlıqlarının təxmin edilmiş istifadə müddətləri aşağıdakı kimidir:

Maşın və avadanlıqlar	4-25 il
Binalar	5-50 il
Nəqliyyat vasitələri	3-13 il
Mebel və avadanlıq	4-10

Aktivin qalıq dəyəri aktiv artıq köhnəlmiş və istismar müddətinin sonunda gözlənilən vəziyyətdə olarsa, satış üzrə təxmin edilən xərclər çıxılmaqla Şirkətin həmin aktivin satışı nəticəsində əldə edəcəyi təxmin edilən məbləğdir. Şirkət aktivlərini fiziki istismar müddətinin sonuna qədər istifadə edəcəyini gözləyərsə və ləğv etmə dəyəri əhəmiyyətli deyilsə, aktivin qalıq dəyəri sıfıra bərabər olur.

Əvvəl tanınmış əmlak, tikili və avadanlıqlar maddəsinin və onun hər hansı əhəmiyyətli hissəsinin tanınması satışdan sonra (yəni nəzarətin alıcıya keçdiyi tarixdə) və ya onun istifadəsi və ya satışından gələcəkdə iqtisadi mənfəətin əldə edilməsi gözlənilməyəndə dayandırılır. Aktivin tanınmasının dayandırılması nəticəsində yaranan hər hansı gəlir və ya zərər (satışdan əldə edilən xalis mədaxil və aktivin balans dəyəri arasındakı fərq kimi hesablanır) aktivin tanınması dayandırıldığı zaman mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda əks olunur.

Gözlənilən istifadə müddəti, qalıq dəyəri və köhnəlmə metodu hər bir hesabat dövrünün sonunda nəzərdən keçirilir, təxminlərdə dəyişikliklərin təsiri isə hesabat dövründə perspektiv əsasda uçota alınır.

e) Qeyri-maddi aktivlər

Ayrıca alınmış qeyri-maddi aktivlər

Ayrıca alınmış qeyri-maddi aktivlər ilkin tanınmada ilkin dəyərlə tanınır. İlkin tanımadan sonra qeyri-maddi aktivlər yığılmış amortizasiyanı və yığılmış dəyərsizləşmə zərərini çıxmaqla ilkin dəyərlə uçota alınır. Qeyri-maddi aktivlərə, ilk növbədə, xüsusi proqram təminatı lisenziyaları və hüquqlarını əldə etmək üçün çəkilən bütün xərclər əsasında kapitalaşdırılan kompüter proqramı lisenziyaları və hüquqları daxildir. 1-10 il məhdud istifadə müddətli qeyri-maddi aktivlər olan proqram təminatı lisenziyaları ehtimal edilən istifadə müddəti ərzində bərabər hissələrə bölünməklə köhnəlir və aşağıdakı Maddi və qeyri-maddi aktivlərinin dəyərsizləşməsi bölməsində göstərilən qeyri-maddi aktivin dəyərsizləşə biləcəyini göstərən hər hansı əlamətin olması təqdirdə dəyərsizləşmə üzrə qiymətləndirilir. Məhdud istifadə müddəti olan qeyri-maddi aktivlər üzrə amortizasiya xərci mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda tanınır.

Məhdud istifadə müddəti olan qeyri-maddi aktivlər üçün təxmin edilən istifadə müddəti və amortizasiya metodu hər bir illik hesabat dövrünün sonunda nəzərdən keçirilir, dəyişikliklərin təsiri isə təxminə dəyişiklik hesab edilir və hesabat dövründə perspektiv əsasla uçota alınır.

Qeyri-müəyyən istifadə müddəti olan qeyri-maddi aktivlər (əgər olarsa) üzrə amortizasiya hesablanmır, lakin hər il dəyərsizləşmə üzrə qiymətləndirmə aparılır. Qeyri-müəyyən istifadə müddətinin uyğunluğunun davam etdiyini müəyyən etmək üçün qeyri-müəyyən istifadə müddətinin qiymətləndirilməsi hər il nəzərdən keçirilir və uyğun olmadıqda, istifadə müddəti hesabat dövründə perspektiv əsasda qeyri-müəyyən müddətdən məhdud müddətə dəyişdirilir.

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

2. Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası və mühüm mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

2.2 Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Qeyri-maddi aktivlərin uçotdan çıxarılması

Qeyri-maddi aktiv silinmə zamanı və ya istifadəsi və ya silinməsindən heç bir gələcək iqtisadi faydaların gözlənilməməsi zamanı uçotdan silinir. Qeyri-maddi aktivlərin silinməsindən yaranan gəlirlər və ya zərərler silinmədən xalis daxilolmalar və aktivin balans dəyəri arasındakı fərq kimi ölçülür və aktiv uçotdan silinəndə mənfəət və ya zərərdə tanınır.

f) Maddi və qeyri-maddi aktivlərin dəyərsizləşməsi

Hər hesabat tarixində, rəhbərlik maddi və qeyri-maddi aktivlərin balans dəyərinin bərpa edilə bilməyəcini göstərən əlamətlərin olub-olmadığını qiymətləndirir. Bu cür əlamətlərə Şirkətin biznes planlarında dəyişikliklər, qeyri-rentabelli fəaliyyətə gətirib çıxaran əmtəə qiymətlərində dəyişikliklər, xidmət növlərində dəyişikliklər və s. daxildir. Qeyri-müəyyən istifadə müddəti olan qeyri-maddi aktivlər (əgər olarsa) və istifadə üçün hələ hazır olmayan qeyri-maddi aktivlər ən azı ildə bir dəfə və həmin aktivin dəyərsizləşməsinə dair bir əlamətin olduğu zaman dəyərsizləşmə yoxlamasından keçir. Sair qeyri-maliyyə aktivlər balans dəyərinin bərpa edilə bilməyəcəyinə dair əlamət mövcud olanda dəyərsizləşmə üzrə yoxlanılır.

Dəyərsizləşmə aktivin balans dəyəri onun bərpa oluna bilən dəyərindən artıq olduqda yaranır. Bərpa oluna bilən dəyər satış xərclərini çıxmaqla ədalətli dəyər və ya istifadə dəyərinin daha yüksək olanı hesab olunur.

Müəyyən aktivin bərpa dəyərini təxmin etmək mümkün olmadıqda, Şirkət aktivin məxsus olduğu Pul Vəsaitlərini Yaradan Vahidin (PVYV) bərpa dəyərini qiymətləndirir.

Əgər qiymətləndirmələrə görə aktivin (və ya PVYV-nin) bərpa dəyəri balans dəyərindən azdırsa, aktivin (və ya PVYV-nin) balans dəyəri bərpa dəyərində azaldılır. Aktivlərin (əgər olarsa) yenidən qiymətləndirmənin SMG-də əks etdirilməsi istisna olmaqla, dəyərsizləşmə zərəri dərhal mənfəət və ya zərərdə tanınır. Bu cür aktivlər üçün, dəyərsizləşmə əvvəlki yenidən qiymətləndirmənin məbləğində SMG-də tanınır.

İstifadə dəyərini qiymətləndirərkən təxmin edilən gələcək pul vəsaitlərinin hərəkəti pulun vaxt dəyəri üzrə cari qiymətləndirmə bazarlarını və təxmin edilmiş gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətlərinə düzəliş edilməmiş aktivə xas riskləri əks etdirən diskont edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti (DPVH) modelinə əsaslanan vergidən əvvəlki diskont dərəcəsindən istifadə olunmaqla onların cari dəyərinə diskont edilir. Dəyərsizləşməni hesablayarkən, Şirkət fərdi aktivlərinin aid edildiyi Şirkətin hər bir PVYV-i üçün ayrıca hazırlanmış ən son büdcə və proqnoz hesablamalarına əsaslanır.

Satış xərclərini çıxmaqla ədalətli dəyər, qeyri-kommersiya əməliyyatlarında oxşar aktivlərin satış əməliyyatlarından əldə edilən məlumatlar və ya aktivin satışı üzrə əlavə xərcləri çıxmaqla müşahidə olunan bazar qiymətləri əsasında hesablanır.

Dəyərsizləşmə zərəri sonradan geri qaytarılanda, aktivin (və ya pul vəsaitlərini yaradan vahidin) balans dəyəri bərpa dəyərinin yenidən qiymətləndirilmiş məbləğində artırılmalı, lakin aktiv və ya pul vəsaitlərini yaradan vahid üçün heç bir dəyərsizləşmə zərərinin tanınmamış olduğu halda müəyyən ediləcək balans dəyərindən artıq olmamalıdır, o şərtlə ki, müvafiq aktiv yenidən qiymətləndirilmiş məbləğdə tanınır, əks halda dəyərsizləşmə zərərinin aradan qaldırılması yenidən dəyərləndirmə üzrə artım kimi uçota alınır.

g) Borc öhdəlikləri üzrə xərclər

Nəzərdə tutulan istifadəyə və ya satışa hazır olması üçün əhəmiyyətli vaxtın sərf olunmasını tələb edən aktivlər hesab edilən kvalifikasiya olunan aktivlərin (əgər olarsa) satın alınması, tikintisi və ya istehsalına birbaşa aid olan borc öhdəlikləri üzrə xərclər kapitalaşdırılır və aktivlərin nəzərdə tutulmuş istifadə və ya satış üçün əsaslı olaraq hazır olduğu vaxta qədər həmin aktivlərin dəyərinə əlavə edilir.

Bütün sair borc öhdəlikləri (əgər olarsa) çəkildikləri dövrdə mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda tanınır.

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

2. Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası və mühüm mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

2.2 Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

h) Xarici valyutada əməliyyatlar

Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, bu maliyyə hesabatlarındakı bütün məbləğlər Azərbaycan manatı ("AZN") ilə təqdim edilir.

Şirkətin funksional valyutası və maliyyə hesabatlarının təqdimat valyutası AZN-dir.

AZN-dən fərqli valyutada (xarici valyutalar) icra edilən əməliyyatlar ilkin olaraq əməliyyat tarixlərinə olan müvafiq məzənnələri tətbiq etməklə qeydə alınır.

Xarici valyutada ifadə edilən monetar aktivlər və öhdəliklər balans hesabatı tarixinə qüvvədə olan məzənnələrlə yenidən çevrilir. Yenidən ölçmədən irəli gələn məzənnə fərqlərindən yarana gəlir və zərərər mənfəət və ya zərərdə tanınır.

Xarici valyutada ifadə edilən ədalətli dəyər də əks olunan qeyri-monetar maddələr (əgər olarsa) ədalətli dəyərin təyin edildiyi tarixdə qüvvədə olan məzənnələrlə yenidən çevrilir. İlkin əməliyyatlar tarixlərinə olan məzənnələrdən istifadə etməklə ilkin maya dəyəri ilə ölçülən qeyri-monetar maddələr yenidən çevrilir.

Aşağıdakılar istisna olmaqla, məzənnə fərqləri yuxarıda göstəriləndiyi kimi əmələ gələn dövrdə mənfəət və ya zərərdə tanınır:

- ▶ Gələcək məhsuldar istifadə üçün tamamlanmamış tikinti üzrə aktivlərlə əlaqədar xarici valyuta ilə borc öhdəlikləri üzrə həmin aktivlərin maya dəyərinə daxil edilmiş məzənnə fərqləri – həmin xarici valyuta ilə borc öhdəlikləri üzrə faiz xərclərinə düzəliş hesab olunur.
- ▶ Ödənilməsi planlaşdırılmayan və ya ehtimal edilməyən, xarici əməliyyata xalis investisiyanın bir hissəsini təşkil edən və xarici valyuta ilə əməliyyatda tanınan və xalis investisiya xaric ediləndə mənfəət və ya zərərdə tanınan xarici əməliyyat üzrə alınacaq və ya ödəniləcək monetar maddələr üzrə məzənnə fərqləri.

31 dekabr 2020-ci il tarixinə xarici valyuta qalıqlarının çevrilməsində istifadə olunan əsas valyuta məzənnələri: 1 ABŞ dolları = 1.7000 AZN və 1 avro = 2.0890 AZN (2019-cu il: 1 ABŞ dolları = 1.7000 AZN, 1 avro = 1.9035 AZN).

i) Maliyyə alətləri – ilkin tanınma və sonrakı ölçmə

Maliyyə aləti bir müəssisənin maliyyə aktivini və digər müəssisənin maliyyə öhdəliyi və ya kapital alətini yaradan müqavilədir.

Maliyyə aktivləri

İlkin tanınma və ölçmə

İlkin tanınma zamanı təsnifat formalarından asılı olaraq maliyyə alətləri sonradan amortizasiya olunmuş dəyər, sair məcmu gəlir ("SMG") vasitəsilə ədalətli dəyər və mənfəət və ya zərər vasitəsilə ədalətli dəyərə ölçülür.

İlkin tanınmada maliyyə aktivlərinin təsnifatı maliyyə aktivləri üzrə müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş pul vəsaitlərinin hərəkətinin xüsusiyyətləri və Şirkətin bunları idarə etmək üçün seçdiyi biznes modelindən asılıdır.

Əhəmiyyətli maliyyələşdirmə komponentinin daxil olmadığı və praktiki məqsədəuyğun vasitə tətbiq edilən ticarət debitor borcları istisna olmaqla, Şirkət maliyyə aktivini ilkin olaraq ədalətli dəyər (maliyyə aktivini mənfəət və ya zərər vasitəsilə ədalətli dəyərə ölçülmədikdə əməliyyat xərcləri əlavə olunmaqla) ölçür. Əhəmiyyətli maliyyə komponenti olmayan və praktiki məqsədəuyğun vasitə tətbiq edilən ticarət debitor borcları 15 sayılı MHBS-yə əsasən müəyyən olunmuş əməliyyat qiyməti ilə ölçülür.

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

2. Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası və mühüm mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

2.2 Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Maliyyə aktivinin amortizasiya olunmuş dəyər və ya SMG vasitəsilə ədalətli dəyərle təsnifləşdirilməsi və ölçülməsi üçün, o əsas qalıq məbləğ üzrə "yalnız əsas məbləğ və faiz ödənişləri (YƏMFÖ)" meyarına uyğun olan pul vəsaitlərinin hərəkətini yaratmalıdır. Bu qiymətləndirmə YƏMFÖ testi kimi müəyyən edilir və alət səviyyəsində aparılır. YƏMFÖ meyarına uyğun olmayan pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə maliyyə aktivləri biznes modelindən asılı olmayaraq MZƏD ilə təsnifləşdirilir və ölçülür.

Şirkətin maliyyə aktivlərini idarə etmək üçün seçdiyi biznes modeli, onun pul vəsaitlərinin hərəkətini yaratmaq məqsədilə maliyyə aktivlərinin idarəedilməsi metodunu təsvir edir. Başqa sözlə, Şirkətin biznes modeli pul vəsaitlərinin hərəkətinin müqavilə üzrə pul vəsaitlərinin toplanılmasından, maliyyə aktivlərinin satışından və ya onların hər ikisindən yaranacağını müəyyən edir. Amortizasiya olunmuş dəyərle təsnifləşdirilən və ölçülən maliyyə aktivləri məqsədi müqavilə üzrə pul vəsaitlərinin toplanılması üçün maliyyə aktivlərinin saxlanması olan biznes modeli, SMG vasitəsilə ədalətli dəyər ilə təsnifləşdirilən və ölçülən maliyyə aktivləri isə məqsədi müqavilə üzrə pul vəsaitlərinin toplanılması və satılması olan biznes modeli çərçivəsində saxlanılır.

Ümumiyyətlə, Şirkət heç bir maliyyə aktivini ilkin tanınma zamanı sair məcmu gəlir (SMG) vasitəsilə ədalətli dəyər və mənfəət və ya zərər vasitəsi ilə ədalətli dəyərle təsnif etməmişdir.

Sonrakı ölçülmə

Sonrakı ölçülmə məqsədilə maliyyə aktivləri 4 kateqoriyaya təsnifləşdirilir:

- ▶ Amortizasiya olunmuş dəyərle maliyyə aktivləri (borc alətləri);
- ▶ Məcmu gəlirləri və zərərləri yenidən bölüşdürməklə SMGƏD ilə maliyyə aktivləri (borc alətləri);
- ▶ Tanınması dayandırılanda məcmu gəlirləri və zərərləri yenidən bölüşdürmədən SMGƏD ilə maliyyə aktivləri (kapital alətləri);
- ▶ MZƏD ilə maliyyə aktivləri.

Amortizasiya olunmuş dəyərle tanınan maliyyə aktivləri (borc alətləri)

Hər iki şərtin yerinə yetirilməsi səbəbindən, Şirkət maliyyə aktivlərini amortizasiya olunmuş dəyərle ölçmüşdür:

- ▶ Maliyyə aktivini müqavilədən yaranan pul vəsaitlərinin hərəkətini toplamaq üçün maliyyə aktivlərini saxlamaq məqsədini daşıyan biznes model çərçivəsində saxlanılır; və
- ▶ Maliyyə aktivini üzrə müqavilə şərtləri müəyyən olunmuş tarixlərdə qalan əsas məbləğ üzrə yalnız əsas məbləğ və faiz ödənişlərindən ibarət pul vəsaitlərinin hərəkətinin yaranmasına səbəb olur.

Amortizasiya olunmuş dəyərle maliyyə aktivləri sonradan effektiv faiz dərəcəsi (EFD) metodundan istifadə etməklə hesablanır və dəyərsizləşməyə məruz qalır. Aktivin tanınmasının dayandırılması, dəyişdirilməsi və ya dəyərdən düşməsi zaman yaranan gəlir və zərərlər mənfəət və ya zərərdə tanınır.

Şirkətin amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən maliyyə aktivlərinə bir neçə yerli və beynəlxalq bankda olan cari və depozit hesabları, həmçinin məhdudiyyət qoyulmuş hesablar və üçüncü tərəflərdən ticarət debitor borcları daxildir.

Tanınmanın dayandırılması

Maliyyə aktivini (və ya müvafiq hallarda maliyyə aktivinin bir hissəsi və ya analoji maliyyə aktivləri qrupunun bir hissəsi) aşağıdakı hallarda uçotdan silinir (yəni Şirkətin maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatından silinir):

- ▶ Aktivdən pul vəsaitlərini əldə etmək hüquqlarının müddəti başa çatmışdır;
- ▶ Şirkət özünün aktivdən pul vəsaitlərini almaq hüquqlarını üçüncü tərəfə köçürmüş və ya üzərinə aktivdən pul vəsaitlərini "tranzit" razılaşması əsasında tam məbləğdə və çox yubanmadan ödəmək öhdəliyini götürmüşdür və (a) aktiv üzrə risk və səmərələrin böyük hissəsini köçürmüş və ya (b) aktiv üzrə risk və səmərələrin böyük hissəsini nə köçürmüş, nə də özündə saxlamış, lakin aktiv üzrə nəzarət hüququnu köçürmüşdür.

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

2. Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası və mühüm mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

2.2 Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Şirkət aktivdən pul vəsaitlərini almaq hüququnu köçürdükdə və ya "tranzit" razılaşmasına qoşulduqda, mülkiyyət hüququ ilə bağlı risk və faydaları saxlayıb-saxlamadığını və nə dərəcədə saxladığını qiymətləndirir. Şirkət nə aktiv üzrə risk və səmərələrin böyük hissəsini köçürmüş, nə özündə saxlamış, nə də aktiv üzrə nəzarət hüququnu köçürmüşdürsə, aktiv Şirkətin həmin aktivdə davam edən iştirakı həddində əks etdirilir. Bu halda Şirkət əlaqəli öhdəliyi də tanıyır. Köçürülmüş aktiv və əlaqəli öhdəlik Şirkətin saxladığı hüquq və öhdəlikləri əks etdirən əsaslarla ölçülür.

Maliyyə aktivlərinin dəyərsizləşməsi

9 sayılı MHBS-nin tələblərinə uyğun olaraq, Şirkət dəyərsizləşmə və maliyyə alətlərinin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyatın hesablanması üçün qaydaları təsvir edən metodologiya işləyib hazırlamışdır.

9 sayılı MHBS-nin tələblərinə uyğun olaraq, Şirkət maliyyə alətləri üçün ehtiyatın yaradılması məqsədi ilə gözlənilən kredit zərərləri modelini tətbiq edir. Bu modelin əsas prinsipi cari və proqnoz edilən məlumatları nəzərə alaraq maliyyə alətlərinin kredit keyfiyyətinin pisləşməsi və ya yaxşılaşmasının vaxtı-vaxtında əks etdirilməsidir. Dəyərsizləşmə üçün ehtiyat kimi tanınan gözlənilən kredit zərərlərinin məbləği ilkin tanınma tarixindən etibarən maliyyə alətinin kredit keyfiyyətində dəyişikliyin səviyyəsindən asılıdır.

Maliyyə alətləri üçün gözlənilən kredit zərərləri aşağıdakı yanaşmaların birindən istifadə etməklə hesablanır:

- ▶ Sadələşdirilmiş yanaşma aşağıdakılara tətbiq edilir:
 - ▶ Hökumətin debitor borcları;
 - ▶ Korporativ biznesin debitor borcları;
- ▶ Ümumi yanaşma – 9 sayılı MHBS-yə uyğun olaraq ehtiyatın yaradılmasına məruz qalan və kredit üzrə düzəliş edilmiş yanaşma və sadələşdirilmiş yanaşma tətbiq edilməyən bütün maliyyə alətlərinə tətbiq edilir;
- ▶ Kredit üzrə düzəliş edilmiş yanaşma – ilkin tanınma zamanı kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə alətlərinə tətbiq edilir.

Gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi üçün ümumi yanaşma

Ümumi yanaşmaya uyğun olaraq, tanınma tarixində bütün maliyyə alətləri Mərhələ 1 kimi uçota alınır. Daha sonra ilkin tanınma tarixindən başlayaraq kredit riskində artımın səviyyəsindən asılı olaraq sonrakı hesabat tarixləri üçün Şirkət maliyyə alətlərini aşağıdakı mərhələlərdən birinə aid edir.

- ▶ Mərhələ 1 – Kredit riski əhəmiyyətli dərəcədə artmamış, dəyərsizləşmə əlamətləri olmayan maliyyə aktivləri. Gözlənilən kredit zərərləri 1 il ərzində hesablanır.
- ▶ Mərhələ 2 – Kredit riski əhəmiyyətli dərəcədə artmış, dəyərsizləşmə əlamətləri olmayan maliyyə aktivləri. Gözlənilən kredit zərərləri maliyyə alətinin bütöv dövrü ərzində hesablanır (dəyərsizləşmə əlaməti – 30 gündən çox gecikmə).
- ▶ Mərhələ 3 – Dəyərsizləşmə əlamətləri olan maliyyə aktivləri. Gözlənilən kredit zərərləri maliyyə alətinin bütöv dövrü ərzində hesablanır (dəyərsizləşmə əlaməti – 90 gündən çox gecikmə və ya daxili və xarici məlumatın Şirkətin kredit öhdəliklərinin nəzərə alınmasından əvvəl Şirkətin qalıq müqavilə məbləğlərinin tam olaraq alınmasının həqiqətə uyğun olmamasını göstərməsi).

Sadələşdirilmiş yanaşma

Bu yanaşma əsasında Şirkət, kredit riskindəki dəyişiklikləri izləmir, lakin bunun əvəzinə hər bir hesabat dövründə bütöv müddət üçün GKZ-yə əsaslanan zərər üzrə ehtiyatı tanıyır.

Hər bir hesabat tarixində, Şirkət həddindən artıq məsrəf və ya qüvvə sərf edilmədən mövcud olan əsaslandırılmış və sübuta yetirilmiş məlumatlardan istifadə edərək kredit riskində dəyişikliyin olub-olmamasını qiymətləndirir. Qiymətləndirməni apararkən, Şirkət alətin daxili kredit reytingini yenidən qiymətləndirir.

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

2. Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası və mühüm mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

2.2 Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Aktivin balans dəyəri ehtiyat hesabının istifadə edilməsi ilə azalır və zərərin məbləği mənfəət və ya zərərde əks etdirilir. Faiz gəlirləri azaldılmış balans dəyəri üzrə hesablanmağa davam edir və dəyərsizləşmə zərərinə qiymətləndirmək məqsədilə gələcək pul vəsaitləri hərəkətlərinin diskont edilməsi üçün istifadə edilən dərəcə ilə hesablanır. Faiz gəliri maliyyə nəticələri haqqında hesabatda maliyyə gəlirləri kimi tanınır. Kreditlər və onlar üçün yaradılmış müvafiq ehtiyat kreditin qaytarılmasının realistik perspektivləri olmayanda və bütün girov və yaxud təminat reallaşdırıldıqda və ya Şirkətin mülkiyyətinə keçdikdə silinir. Əgər növbəti ildə qiymətləndirilmiş dəyərsizləşmə zərərinin məbləği dəyərsizləşmə tanındıqdan sonra baş vermiş hadisə nəticəsində artır və ya azalırsa, əvvəl tanınmış dəyərsizləşmə zərəri ehtiyat hesabında düzəliş aparmaqla əks etdirilir.

Maliyyə öhdəlikləri

Maliyyə öhdəlikləri ilkin tanınma zamanı, müvafiq olaraq, mənfəət və ya zərər vasitəsilə ədalətli dəyərlə (MZƏD) əks olunan maliyyə öhdəlikləri, kreditör borcları, kreditlər və borc öhdəlikləri isə sair maliyyə öhdəlikləri kimi təsnifləşdirilir.

Bütün maliyyə öhdəlikləri ilkin olaraq ədalətli dəyərlə tanınır və kreditlər, borc öhdəlikləri və kreditör borcları halında birbaşa aid edilən əməliyyat xərcləri çıxılır.

Şirkətin maliyyə öhdəliklərinə ticarət və digər kreditör borcları və icarə öhdəlikləri daxildir.

Sonrakı ölçmə

Sonrakı ölçmə məqsədləri üçün, maliyyə öhdəlikləri aşağıdakı iki kateqoriya üzrə təsnif edilir.

- ▶ MZƏD ilə maliyyə öhdəlikləri;
- ▶ Amortizasiya olunmuş dəyərlə maliyyə öhdəlikləri.

MZƏD ilə maliyyə öhdəlikləri

Maliyyə öhdəlikləri həmin öhdəliklər ticarət üçün saxlandıqda və ya ilkin tanınmada MZƏD ilə uçota alındıqda MZƏD ilə təsnifləşdirilir. MZƏD ilə maliyyə öhdəlikləri ədalətli dəyərde əks olunur, yenidən qiymətləndirmə üzrə yaranan hər hansı gəlir və ya zərər isə mənfəət və ya zərərdə tanınır. Şirkətin ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərdə əks olunan maliyyə öhdəlikləri yoxdur.

Amortizasiya olunmuş dəyərlə maliyyə öhdəlikləri

Bu kateqoriya Şirkət üçün daha uyğundur. İlkin tanınmadan sonra faiz hesablanan kreditlər, borc öhdəlikləri və kreditör borcları daha sonra effektiv faiz dərəcəsi ("EFD") metodundan istifadə etməklə, satınalma üzrə hər hansı diskont və ya əlavəni və EFD-nin tərkib hissəsi olan haqq və ya xərcləri nəzərə almaqla, amortizasiya hesablanmış dəyərlə qiymətləndirilir.

Effektiv faiz dərəcəsi metodu maliyyə öhdəliyinin amortizasiya hesablanan dəyərinin hesablanması və balans dəyəri üzrə sabit dövrü faiz dərəcəsinin (effektiv faiz dərəcəsi) alınması üçün faiz xərcinin müvafiq dövr üzrə bölüşdürülməsi metodudur. Effektiv faiz dərəcəsi, təxmin edilən gələcək pul ödənişlərini maliyyə alətinin gözlənilən fəaliyyət müddəti ərzində və ya müvafiq hallarda daha qısa müddət ərzində maliyyə alətinin xalis balans dəyərinə diskontlaşdırılan dəqiq dərəcədir. EFD üzrə amortizasiya mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda maliyyə xərclərinə daxil edilir.

Maliyyə öhdəliklərinin uçotdan silinməsi

Şirkət maliyyə öhdəliyini bu öhdəlik üzrə məsuliyyətdən azad olduqda, həmin öhdəlik ləğv edildikdə və ya müddəti başa çatdıqda uçotdan silir. Mövcud maliyyə öhdəliyi eyni borcverən tərəfindən əhəmiyyətli dərəcədə fərqli şərtlər ilə başqa bir öhdəlik ilə əvəz edildikdə və ya mövcud öhdəliyin şərtləri əhəmiyyətli dərəcədə dəyişdirildikdə, bu cür mübadilə və ya dəyişiklik ilkin öhdəliyin uçotdan silinməsi və yeni öhdəliyin uçota alınması kimi nəzərə alınır. Müvafiq balans dəyərlərindəki fərq mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda uçota alınır.

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

2. Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası və mühüm mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

2.2 Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Maliyyə alətlərinin qarşılıqlı əvəzləşdirilməsi

Şirkət maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri məbləğlərini qarşılıqlı əvəz etmək üçün qanuni hüquqa malik olduğu və ya hesablaşmanı xalis əsasda həyata keçirmək, ya da eyni vaxtda aktivini reallaşdırmaq və öhdəliyi yerinə yetirmək niyyəti olduğu halda, qarşılıqlı əvəzləşdirir və maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda xalis məbləğ kimi təqdim edir.

j) Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri kassada olan nağd pul və banklardakı pul vəsaitlərindən (tələbli depozitlər) ibarətdir.

k) Məhdudiyyət qoyulmuş pul vəsaitləri

Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatın məqsədləri üçün məhdudiyyət qoyulmuş pul vəsaitləri pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərindən ayrı göstərilir və ƏDV üzrə depozit hesabında mövcud olan pul vəsaitlərini təqdim edir.

l) Ticarət kreditör borcları

Ticarət kreditör borcları qarşı tərəfin müqavilə üzrə öz öhdəliklərini yerinə yetirməsi və müvafiq hesab-fakturanı təqdim etməsi zamanı tanınır. Ticarət kreditör borcları ilkin olaraq ədalətli dəyerdə uçota alınır və sonradan effektiv faiz metodundan istifadə etməklə amortizasiya olunmuş dəyerdə ölçülür.

m) Nağd dividend

Şirkət dividend ödəmək öhdəliyini bölüşdürməyə icazə verildikdə və bölüşdürmə Şirkətin ixtiyarında olmadıqda tanıyır. Müvafiq məbləğ birbaşa kapitalda tanınır.

n) Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar

Əlaqəli tərəflər haqqında məlumatlar 24 sayılı "Əlaqəli tərəflərə dair açıqlamalar" adlı MUBS-a uyğun olaraq açıqlanır.

Hazırkı maliyyə hesabatlarının məqsədləri üçün tərəflər o halda əlaqəli hesab edilir ki, bir tərəf digər tərəfə nəzarət etmək və ya maliyyə və ya əməliyyat qərarlarının qəbul edilməsində mühüm təsir göstərmək iqtidarında olsun. Hər bir potensial əlaqəli tərəf münasibətlərini nəzərdən keçirdikdə, diqqət bu münasibətlərin yalnız hüquqi formasına deyil, mahiyyətinə də yönəldilir.

Əlaqəli tərəflər əlaqəli olmayan tərəflərin həyata keçirə bilmədiyi əməliyyatlarda iştirak edə bilər. Əlaqəli tərəflər arasında əməliyyatlar əlaqəli olmayan tərəflər arasındakı əməliyyatlarla eyni şərt, müddət və məbləğ əsasında aparılmaya bilər. Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar öz xüsusiyyətinə görə kommersiya əsası ilə aparılan əməliyyatlar hesab edilə bilməz.

o) Vergilər

Azərbaycanın vergi sistemi iki alternativ vergi rejimindən ibarətdir: Vergi Məcəlləsinin tənzimlədiyi vergi rejimi və Hasilatın Pay Bölgüsü haqqında Sazişlərin (HPBS-lər) tənzimlədiyi vergi rejimi.

Bundan əlavə, Azərbaycan Respublikası və ƏİBK (Əsas ixrac boru kəməri) layihəsinin iştirakçıları (SOCAR, BP, TotalFinaElf, LUKAgip, NICO, Statoil və TPOC) tərəfindən imzalanmış CQBK (Cənubi Qafqaz Boru Kəməri) Əsas Boru Kəməri haqqında Saziş fərqli vergi qaydalarını nəzərdə tutur.

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

2. Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası və mühüm mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

2.2 Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Azərbaycan Respublikasında mövcud olan vergi növlərinə, digərləri ilə yanaşı, mənfəət vergisi, əlavə dəyər vergisi, ödəmə mənbəyində tutulan vergi, əmlak vergisi və əmək haqqı üzrə vergilər (gəlir vergisi və məcburi dövlət sosial sığortası üzrə ayırmalar) daxildir. Çox az presedentlər mövcud olan Azərbaycan qanunvericiliyi və təcrübəsi nisbətən yeni olduğu üçün, qanunların və şərhlərin sürətlə dəyişə biləcəyini, bunun da qeyri-müəyyənlik və ziddiyyətli məqamlar yarada bilməsini başa düşmək lazımdır.

Vergi bəyannamələri, eləcə də normativ tələblərin yeritilməsi ilə bağlı digər sahələr (məsələn, gömrük və valyuta nəzarəti) qanunla cərimə, tutum və faiz ödənişləri tətbiq etmək hüququna malik olan bir sıra müxtəlif orqanlar tərəfindən təhlil edilə və araşdırıla bilər. Bu faktlar nəticəsində Azərbaycan Respublikasında vergi riskləri aşkar edilə bilər.

Vergi öhdəlikləri ilə bağlı vergi yoxlaması və gömrük yoxlamaları yoxlama ilindən əvvəlki üç təqvim ili üzrə aparıla bilər.

Əlavə Dəyər Vergisi

Vergi orqanları satış və alış əməliyyatları üzrə yaranan əlavə dəyər vergisinin ("ƏDV") xalis tənzimləməsinə icazə verir.

ƏDV üzrə kreditor borcu

ƏDV üzrə kreditor borcu üzrə qalıq hesabat tarixində əvəzləşdirilmiş alışlar üzrə ƏDV-ni çıxmaqla, müştərilərə satışların tanınmasından sonra vergi orqanlarına ödənilməli satışlar üzrə ƏDV məbləğidir. Satışlar üzrə ƏDV müştərilərdən ödənişin alınmasından sonra vergi orqanlarına ödənilməlidir. ƏDV üzrə kreditor borclarına maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın tarixinə əvəzləşdirilməmiş satışlar üzrə ƏDV daxildir. Debitor borclarının dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat yaradıldıqda, dəyərsizləşmə üzrə zərər lazım olduqda ƏDV daxil olmaqla, debitor borcunun ümumi məbləğində qeydə alınır. ƏDV üzrə müvafiq təxirə salınmış öhdəlik debitor borcu vergi məqsədləri üçün silinə qədər saxlanılır.

AÇG və Şah Dəniz HPBS-lərin müddəalarına uyğun olaraq, vergi orqanları tərəfindən verilmiş və müvafiq olaraq 2 yanvar 2022-ci il və 30 iyun 2021-ci il tarixlərində qüvvədə olan ƏDV-dən azad olunma sertifikatlarına əsasən müvafiq HPBS-lər üzrə Azərbaycan Respublikasının ərazisində karbohidrogen fəaliyyətləri və ya neft-qaz fəaliyyətləri ilə bağlı sıfır faiz ƏDV tətbiq edilir.

Büdcədən tələb edilə bilən ƏDV

Büdcədən tələb edilə bilən ƏDV hesabat tarixində əvəzləşdirilməmiş alışlar üzrə ƏDV-yə aiddir və beləliklə vergi bəyannamələrində əks etdirilmir. Büdcədən tələb edilə bilən ƏDV alışlar üçün ödəniş aparıldıqda satışlar üzrə ƏDV ilə əvəzləşdirilə bilər.

Mənfəət vergisi

Mənfəət vergisi xərci cari və təxirə salınmış mənfəət vergisindən ibarətdir və bu və ya sair dövrdə vergi təsiri sair məcmu gəlirlərdə və ya bilavasitə kapitalda uçota alınan maddələr və ya əməliyyatlar istisna olmaqla, mənfəət və ya zərər kimi əks etdirilir.

Cari mənfəət vergisi

Cari mənfəət vergisi, cari və əvvəlki dövrlər üzrə vergiyə cəlb edilən mənfəət və ya zərər ilə bağlı vergi orqanlarına ödəniləcək və ya onlardan geri alınacaq məbləği təşkil edir. Məbləği hesablamaq üçün Şirkətin fəaliyyət göstərdiyi və vergiyə cəlb edilən gəlir əldə etdiyi ölkələrdə hesabat tarixinə qüvvədə olan və ya əsas etibarı ilə qüvvədə olan vergi dərəcələri və vergi qanunları istifadə edilir.

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

2. Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası və mühüm mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

2.2 Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Təxirə salınmış vergi

Təxirə salınmış vergi, öhdəlik metodundan istifadə etməklə, aktivlərin və öhdəliklərin vergi bazası və onların maliyyə hesabatları məqsədləri üçün göstərilmiş balans dəyərləri arasında bütün müvəqqəti fərqlər üzrə müəyyən edilir.

Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri aşağıdakılar istisna olmaqla vergiyə cəlb olunan bütün müvəqqəti fərqləri əks etdirir:

- ▶ Təxirə salınmış vergi öhdəliyi qudvilin amortizasiyasından və ya şirkətlərin birləşməsi olmayan əməliyyat zamanı aktiv və ya öhdəliyin ilkin tanınmasından irəli gəlidiyi, eləcə də əməliyyat zamanı uçot mənfəətinə və ya vergiyə cəlb olunan mənfəət və ya zərərə təsir göstərmədiyi hallar; və
- ▶ Müvəqqəti fərqlərin qaytarılması vaxtının nəzarət altında saxlanıla bildiyi və müvəqqəti fərqlərin yaxın gələcəkdə qaytarılması ehtimalı olmayan hallarda, törəmə müəssisələrə, asılı müəssisələrə investisiyalarla və şirkətlərdə iştirak payları ilə əlaqədar vergiyə cəlb olunan müvəqqəti fərqlər.

Təxirə salınmış vergi aktivləri, çıxılan müvəqqəti fərqlər, istifadə edilməmiş vergi kreditləri və istifadə edilməmiş vergi zərərləri üçü vergiyə cəlb olunan mənfəətin mövcud olacağı ehtimalı olduqda tanınır və aşağıdakı hallar istisna olmaqla istifadə edilməmiş vergi aktivləri və vergi zərərləri istifadə oluna bilər:

- ▶ Çıxılan müvəqqəti fərqə aid olan təxirə salınmış vergi aktivləri müəssisələrin birləşməsi olmayan əməliyyatda aktivin və ya öhdəliyin ilkin tanınmasından yarandığı və əməliyyat zamanı mühasibat mənfəəti və vergi tutulan mənfəət və ya zərərə təsir etmədiyi hal;
- ▶ Törəmə müəssisələr və asılı müəssisələrə investisiyalar və şirkətlərdə iştirak payları ilə əlaqədar çıxılan müvəqqəti fərqlər ilə bağlı təxirə salınmış vergi aktivləri yalnız müvəqqəti fərqlərin yaxın gələcəkdə bərpa olacağı ehtimalı və müvəqqəti fərqlərin istifadəsinin mümkün olduğu vergiyə cəlb olunan mənfəətin mövcud olduğu halda tanınır.

Təxirə salınmış vergi aktivlərinin balans dəyəri hər hesabat tarixində nəzərdən keçirilir və təxirə salınmış vergi aktivlərinin hamısının və ya bir hissəsini qarşılamaq üçün kifayət qədər vergiyə cəlb olunan mənfəətin mövcudluğu ehtimalı olmadığı halda azaldılır. Tanınmamış təxirə salınmış vergi aktivləri hər hesabat tarixində yenidən qiymətləndirilir və gələcək vergiyə cəlb olunacaq mənfəətin təxirə salınmış vergi aktivinin bərpa olunmasına imkan verdiyi dərəcədə tanınır.

Təxirə salınmış vergi aktivləri və öhdəlikləri, hər maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat tarixinə qüvvədə olan və ya faktiki olaraq qüvvədə olan vergi dərəcələri (və vergi qanunları) əsasında aktivlərin satıldığı və ya öhdəliklərin yerinə yetirildiyi müddətdə tətbiq edilən vergi dərəcələri ilə ölçülür. Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsi vergi zərərlərinin 5 illik gələcək dövrə keçirilməsinə imkan verir.

Mənfəət və ya zərərdən kənar tanınmış maddələrə aid olan təxirə salınmış vergi mənfəət və ya zərərdən kənar tanınır. Təxirə salınmış vergi maddələri müvafiq əməliyyatla əlaqədar sair ümumi gəlirdə və ya birbaşa kapitalda tanınır.

Təxirə salınmış vergi aktivləri və təxirə salınmış vergi öhdəlikləri, cari vergi aktivlərini cari vergi öhdəlikləri ilə əvəzləşdirmək üçün qanuni hüquq mövcud olanda və təxirə salınmış aktivlər və təxirə salınmış öhdəliklər onları xalis əsasda həyata keçirmək, ya da eyni vaxtda aktivləri reallaşdırmaq və öhdəliyi yerinə yetirmək niyyəti olduğu eyni vergiyə cəlb olunan müəssisəyə eyni vergi orqanı tərəfindən tətbiq edilən mənfəət vergisinə aid olduqda əvəzləşdirilir.

Mənfəət vergisindən başqa sair vergilər

Mənfəət vergisindən başqa sair vergilər müqavilə üzrə xərclər və inzibati xərclər daxilində qeydə alınır.

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

2. Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası və mühüm mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

2.2 Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

p) İşçilərə ödənişlər

Əmək haqları, Azərbaycan Respublikası Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna ödənişlər, illik məzuniyyət və xəstəliyə görə ödənişlər, mükafatlar və pul şəklində olmayan müavinətlər (məsələn səhiyyə xidmətləri və uşağ bağçası xidmətləri) Şirkətin işçiləri tərəfindən müvafiq xidmətlərin göstərildiyi ildə hesablanır.

q) Öhdəliklər və məsrəflər üzrə ehtiyatlar

Ehtiyatlara qeyri-müəyyən müddət və ya məbləğdə öhdəliklər daxildir. Şirkət keçmiş hadisələr nəticəsində hüquqi və ya konstruktiv praktikadan irəli gələn cari öhdəliklərə malik olduqda, həmin öhdəliklərin yerinə yetirilməsi üçün Şirkətdən iqtisadi resursların sərf olunmasının ehtimalı böyük olduqda və öhdəliklərin məbləği kifayət qədər dəqiq ölçülə bildikdə ehtiyatlar uçota alınır. Ehtiyatlar gələcək əməliyyat zərərləri üçün uçota alınmır.

Ehtiyatlar vergidən əvvəl faiz dərəcəsi ilə istifadə etməklə, öhdəliyin yerinə yetirilməsi üçün zəruri olan pul vəsaitlərinin məxaricinin cari dəyəri ilə qiymətləndirilir. Vergidən əvvəl faiz dərəcəsi pul vəsaitlərinin vaxt dəyəri üzrə cari bazar qiymətlərini və öhdəliklərə xas olan riskləri əks etdirir. Diskontlaşdırma istifadə edildikdə, vaxtın keçməsinə görə ehtiyatlardakı artım (əgər olarsa) faiz xərcləri kimi uçota alınır.

Ehtiyatı ödəmək üçün tələb olunan bəzi və ya bütün iqtisadi faydaların üçüncü tərəf vasitəsilə ödənilməsi gözləniləndə, debitor borcu bu halda aktiv kimi tanınır ki, onun əvəzinin ödənilməsi dəqiq olunsun və debitor borcunun məbləği etibarlı ölçülə bilsin və ehtiyatla bağlı məsrəflər əvəzin ödənilməsi çıxılmaqla mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda təqdim edilsin.

r) Zərərli müqavilələr

Şirkətin zərərli müqaviləsi olduqda, bu müqavilə əsasında yaranmış cari öhdəlik ehtiyat kimi tanınmalı və ölçülməlidir. Lakin, zərərli müqavilə üçün ayrıca ehtiyatın yaradılmasından əvvəl, Şirkət həmin müqaviləyə aid aktivlər üzrə dəyərsizləşmə zərəri tanınmalıdır.

Zərərli müqavilə, müqavilə çərçivəsində öhdəliklərin ödənilməsi üzrə qaçılmaz xərclərin (yəni, müqavilənin mövcud olması səbəbindən Şirkətin yayına bilmədiyi xərclər) həmin müqavilə üzrə əldə olunması gözlənilən iqtisadi səmərədən artıq olduğu müqavilədir. Müqavilə üzrə qaçılmaz xərclər müqavilədən çıxmanın ən aşağı xalis dəyərini hansı ki, onu yerinə yetirmə xərçin və yerinə yetirilməməsi nəticəsində yaranan kompensasiya və ya cərimələrin ən aşağı hissəsini əks etdirir. Müqavilənin yerinə yetirilməsi ilə bağlı xərclər birbaşa müqavilə ilə bağlı xərclərdən (yəni artan xərclər və müqavilə fəaliyyəti ilə birbaşa əlaqəli xərclərin bölüşdürülməsi) ibarətdir.

s) İcarələr

Şirkət müqavilənin başlandığı tarixdə onun icarə müqaviləsi olub-olmaması və ya tərkibində icarənin olub-olmamasını, yəni müqavilənin ödəniş qarşılığında müəyyən müddət ərzində müəyyən edilmiş aktivin istifadəsinə nəzarət etmək hüququnu verib-verməməsini qiymətləndirir.

Şirkət icarədar qismində

Şirkət, qısamüddətli icarələr və azdəyərli aktivlərin icarəsi istisna olmaqla, bütün icarələr üçün vahid tanınma və ölçmə metodunu tətbiq edir. Şirkət icarə ödənişlərini etmək üçün icarə öhdəliklərini və əsas aktivləri istifadə etmək hüququnu təqdim edən istifadə hüququ olan aktivləri tanıyır.

Şirkət istifadə hüququ olan aktivləri icarənin başlanma tarixində (yəni əsas aktiv istifadə üçün mövcud olduğu tarixdə) tanıyır. İstifadə hüququ olan aktivlər yığılmış köhnəlmə və dəyərsizləşmə zərərlerini çıxmaqla və icarə öhdəliklərinin hər hansı yenidən ölçülməsi üzrə düzəliş etməklə maya dəyəri ilə ölçülür. İstifadə hüququ olan aktivlərin maya dəyərinə tanınmış icarə öhdəliklərinin məbləği, çəkilən ilkin birbaşa xərclər və icarə üzrə alınmış hər hansı güzəştlər çıxıldıqdan sonra icarə müddətinin başlanğıc tarixində və ya ondan əvvəl edilmiş hər hansı icarə ödənişləri daxildir. İstifadə hüququ olan aktivlər üzrə köhnəlmə icarə müddəti və ya gözlənilən istifadə müddəti ərzində (hansı daha qısa olarsa) bərabər hissələrə bölünməklə hesablanır.

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

2. Maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının əsası və mühüm mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

2.2 Mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

İcarənin başlanma tarixində, Şirkət icarə müddəti ərzində ediləcək icarə ödənişlərinin cari dəyəri ilə ölçülmüş icarə öhdəliklərini tanıyır. İcarə ödənişlərinin cari dəyərini hesablayarkən, icarə müqaviləsində nəzərdə tutulan faiz dərəcəsinin dərhal müəyyən edilməsi mümkün olmadığı təqdirdə Şirkət icarənin başlanma tarixinə olan artan faiz dərəcəsinə istifadə edir. Başlanma tarixindən sonra, icarə öhdəliklərinin məbləği faizin artımını əks etdirmək üçün artırılır və edilmiş icarə ödənişləri üçün azaldılır. Bundan əlavə, modifikasiya, icarə müddətində dəyişiklik, icarə ödənişlərində dəyişiklik (misal üçün, bu cür icarə ödənişlərini müəyyən etmək üçün istifadə edilən indeks və ya dərəcədə dəyişiklikdən irəli gələn gələcək ödənişlərdə dəyişikliklər) və ya müvafiq aktivin alınması üzrə qiymətləndirmədə dəyişiklik baş verdikdə icarə öhdəliklərinin balans dəyəri yenidən ölçülür.

Qısamüddətli icarələr və azdəyərli aktivlərin icarələri

Şirkət qısamüddətli icarələr və azdəyərli icarələrin tanınması üzrə istisnayı qısamüddətli icarələrinə tətbiq edir (yeni başlanğıc tarixində icarə müddəti 12 aydan çox olmayan və alış opsiyonunu daxil etməyən icarələr). Qısamüddətli icarələr üzrə icarə ödənişləri və azdəyərli aktivlərin icarələri icarə müddəti ərzində bərabər hissələrə bölünməklə xərc kimi tanınır.

Şirkət icarəçi qismində

Şirkətin aktiv üzrə mülkiyyət hüququna aid olan bütün risk və faydaların əksəriyyətini ötürmədiyi icarələr əməliyyat icarələri kimi təsnif edilir. Yaranan icarə gəliri icarə müddəti ərzində bərabər hissələrə bölünməklə uçota alınır. Əməliyyat icarəsinin razılaşdırılmasına çəkilən ilkin birbaşa xərclər icarəyə götürülən aktivin balans dəyərinə əlavə edilir və icarə gəlirinin tanındığı qaydada icarə müddəti ərzində uçota alınır.

3. Mühasibat uçotu prinsipləri və açıqlamalarda dəyişiklik

a) Yeni və düzəliş edilmiş standartlar və şərtlər

1 yanvar 2020-ci il tarixində və ya bu tarixdən sonra qüvvəyə minən MHBS-yə aşağıdakı düzəlişlər istisna olmaqla, qəbul olunmuş mühasibat uçotu prinsipləri əvvəlki maliyyə ilinin prinsiplərinə uyğundur:

Bir neçə digər düzəliş və şərtlər 2020-ci ildə ilk dəfə tətbiq edilmiş, lakin Şirkətin maliyyə hesabatlarına təsir göstərməmişdir. Şirkət buraxılmış, lakin hələ qüvvəyə minməmiş heç bir standartı, şərti və ya düzəlişi erkən tətbiq etməmişdir.

3 sayılı MHBS-yə düzəlişlər: "Biznesin tərfi"

"Müəssisələrin birləşməsi" adlı 3 sayılı MHBS-yə düzəliş izah edir ki, müəssisə hesab olunmaq üçün inteqrasiya edilmiş fəaliyyətlər və aktivlər dəstinə ən azından birlikdə məhsul yaratmaq qabiliyyətinə əhəmiyyətli töhfə verən giriş komponentlər və əhəmiyyətli proses daxil olmalıdır. Bundan əlavə, düzəliş bir müəssisənin məhsul yaratmaq üçün lazım olan bütün giriş komponentlərini və prosesləri əhatə etmədiyi halda belə mövcud ola biləcəyini izah edir. Bu düzəlişlərin Şirkətin maliyyə hesabatlarına təsiri olmamışdır, lakin Şirkət hər hansı müəssisələrin birləşməsinə daxil olarsa, gələcək dövrlərə təsir edə bilər.

7 sayılı MHBS, 9 sayılı MHBS və 39 sayılı MUBS-a düzəlişlər: Faiz dərəcəsi etalonu islahatı

Bu düzəlişlər faiz dərəcəsi etalonu islahatının birbaşa təsirinə məruz qalan bütün hedcinq münasibətlərinə tətbiq edilən bir sıra azad etmələri nəzərdə tutur. Bu azad etmələr cari faiz dərəcəsi etalonunun alternativ risksizə yaxın dərəcə ilə əvəzləşdirilməsindən əvvəlki qeyri müəyyənlik dövrü ərzində hedcinq uçotunun davam etməsinə imkan yaradır. Hedcinq münasibətinə o zaman təsir göstərilir ki, islahat hedcinq maddəsinin və/və ya hedcinq alətinin etalona əsaslanan pul vəsaitlərinin hərəkətinin müddəti və/və ya məbləği barədə qeyri-müəyyənliklər yaratsın. Bu düzəlişlər Şirkətin maliyyə hesabatlarına təsir göstərmir, çünki Şirkətin faiz dərəcəsinin hedcinqi münasibətləri yoxdur.

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

3. Mühasibat uçotu prinsipləri və açıqlamalarda dəyişiklik (davamı)

a) Yeni və düzəliş edilmiş standartlar və şərhlər (davamı)

1 sayılı MUBS və 8 sayılı MUBS-a düzəlişlər "Əhəmiyyətlilik" anlayışının tərfi

Düzəlişlərin təqdim etdiyi əhəmiyyətlilik anlayışının yeni tərifinə əsasən "məlumatların buraxılması, təhrif edilməsi və ya gizlədilməsi halında, ümumi təyinatlı maliyyə hesabatlarının əsas istifadəçilərinin konkret hesabat verən müəssisə haqqında maliyyə məlumatlarını verən maliyyə hesabatları əsasında qəbul etdikləri qərarlara təsir göstərəcəyi əsası olaraq gözlənilə bilərsə, həmin məlumatlar əhəmiyyətli hesab olunur". Düzəlişlər əhəmiyyətliliyin məlumatın maliyyə hesabatları kontekstində fərdi olaraq və ya digər məlumatlarla birlikdə təbiətindən və ya miqyasından asılı olacağını aydınlaşdırır. Məlumatların təhrif edilməsi, əsas istifadəçilər tərəfindən verilən qərarlara təsir göstərəcəyi əsaslı olaraq gözlənilə bilərsə əhəmiyyətli hesab olunur. Bu düzəlişlər Şirkətin maliyyə hesabatlarına təsir göstərmir.

16 sayılı MHBS-yə düzəlişlər "COVID-19 ilə bağlı icarə güzəştləri"

2020-ci ilin may ayında BMUSK, 16 sayılı "İcarələr" adlı MHBS-yə "COVID-19 ilə bağlı icarə güzəştləri" adlı düzəliş qəbul etmişdir. Bu düzəlişə görə, icarəçilər COVID-19 pandemiyasının birbaşa nəticəsi olaraq yaranan icarə güzəştlərinin uçotuna dair MHBS 16 göstərişinin tətbiq edilməsi tələbindən azad edilir. Praktiki məqsəduyğun vasitə olaraq, icarəçi, icarədar tərəfindən verilən COVID-19 ilə əlaqəli icarə güzəştinin icarəyə düzəliş olub-olmadığını qiymətləndirməməyi seçə bilər. Bu yolu seçən icarəçi, COVID-19 ilə əlaqəli icarə güzəştlərindən irəli gələn icarə ödənişlərindəki hər hansı dəyişikliyi, 16 sayılı MHBS əsasında icarə dəyişikliyi olmayan dəyişikliklərlə eyni qaydada uçota alır. Düzəlişlər 1 iyun 2020-ci il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrlərinə tətbiq edilir. Erkən tətbiqə yol verilir. Bu düzəlişlər Şirkətin maliyyə hesabatlarına təsir göstərmir.

29 mart 2018-ci il tarixində buraxılmış Maliyyə Hesabatlarının Konseptual Əsasları

Konseptual əsaslar standart deyildir və əhatə olunan konsepsiyaların heç biri hər hansı bir standartın konsepsiya və ya tələblərini ləğv etmir. Konseptual əsasların məqsədi BMUSK tərəfindən standartların hazırlanmasına və maliyyə hesabatlarını hazırlayanlara tətbiq olunan standart mövcud olmadığı təqdirdə uyğun mühasibat uçotu siyasətlərini hazırlamağa kömək etmək, eləcə də standartların başa düşülməsi və şərh edilməsində bütün tərəflərə kömək etməkdir. Yenidən nəzərdən keçirilmiş Konseptual əsaslar özündə bəzi yeni konsepsiyaları cəmləşdirir, aktiv və öhdəliklər üçün yenilənmiş təriflər və tanınma meyarlarını təqdim edir və bəzi vacib anlayışlara aydınlıq gətirir. Bu düzəlişlər Şirkətin maliyyə hesabatlarına təsir göstərmir.

b) Buraxılmış lakin hələ qüvvəyə minməmiş və Şirkət tərəfindən erkən tətbiq edilməmiş standartlar və düzəlişlər

Şirkətin maliyyə hesabatlarının qüvvəyə minmə tarixində buraxılmış, lakin hələ qüvvəyə minməmiş standartlar və şərhlər aşağıda göstərilir. Şirkət bu standartlar və düzəlişlər qüvvəyə mindikdə onları tətbiq etmək niyyətindədir.

Aşağıdakı yeni və dəyişdirilmiş MHBS-lər 31 dekabr 2020-ci il tarixində başa çatan il üçün məcburi şəkildə qüvvədə deyildir. Lakin, erkən tətbiqə icazə verilir. 8 sayılı MUBS-un 30-cu paragrafı müəssisələrdən buraxılmış, lakin hələ qüvvəyə minməmiş yeni və dəyişdirilmiş MHBS-lərin potensial təsirlərini nəzərdən keçirməyi və açıqlamağı tələb edir.

17 sayılı MHBS "Sığorta müqavilələri"

2017-ci ilin may ayında BMUSK 4 sayılı "Sığorta müqavilələri" adlı MHBS-ni (4 sayılı MHBS) əvəz edən və tanınma və ölçmə, təqdimat və açıqlanma kimi məsələləri əhatə edən sığorta müqavilələri üzrə ətraflı yeni mühasibat uçotu standartı olan 17 sayılı "Sığorta müqavilələri" adlı MHBS-ni (17 sayılı MHBS) dərc etdi. Qüvvəyə mindikdən sonra 17 sayılı MHBS 2005-ci ildə buraxılmış 4 sayılı "Sığorta müqavilələri" adlı MHBS-ni (4 sayılı MHBS) əvəz edəcək. 17 sayılı MHBS bütün növ sığorta müqavilələrinə (yəni, həyat, qeyri-həyat, birbaşa və təkrar sığorta), onları verən müəssisələrin növündən asılı olmayaraq, eləcə də ixtiyari iştirak xüsusiyyətləri olan müəyyən zamanətlərə və maliyyə alətlərinə tətbiq edilir.

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

3. Mühəsibat uçotu prinsipləri və açıqlamalarda dəyişiklik (davamı)

b) Buraxılmış lakin hələ qüvvəyə minməmiş və Şirkət tərəfindən erkən tətbiq edilməmiş standartlar və düzəlişlər (davamı)

Əhatə dairəsi ilə bağlı bir neçə istisna tətbiq ediləcək. 17 sayılı MHBS-nin ümumi məqsədi sığortaçılar üçün daha faydalı və uyğun olan sığorta müqavilələri üçün uçot modelini təqdim etməkdir. Əsas etibarlı ilə ölçmə məqsədləri üçün əvvəlki yerli uçot prinsiplərinə istinad edən 4 sayılı MHBS-nin tələblərindən fərqli olaraq, 17 sayılı MHBS mühəsibat uçotunun bütün müvafiq tərəflərini əhatə edən sığorta müqavilələri üzrə geniş model təqdim edir. 17 sayılı MHBS-nin əsasını ümumi model təşkil edir və aşağıdakılarla tamamlanır:

- ▶ Birbaşa iştirak xüsusiyyətləri olan müqavilələrin xüsusi uyğunlaşdırılması (dəyişən haqq yanaşması);
- ▶ Sadələşdirilmiş yanaşma (mükafatın bölüşdürülməsi yanaşması) – əsas etibarlı ilə qısamüddətli müqavilələrə.

17 sayılı MHBS 1 yanvar 2023-cü il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan hesabat dövrləri üçün qüvvədədir, müqayisəli rəqəmlər tələb olunur. Müəssisə, 17 sayılı MHBS-ni ilk dəfə tətbiq etdiyi tarixdə və ya bu tarixdən əvvəl 9 sayılı MHBS-ni və 15 sayılı MHBS-ni tətbiq etdiyi təqdirdə, erkən tətbiqə icazə verilir. Standartın Şirkətə əhəmiyyətli təsir göstərməsi gözlənilmir.

Faiz dərəcəsi etalonu islahatı: Mərhələ 2-9 sayılı MHBS, 39 sayılı MUBS, 7 sayılı MHBS, 4 sayılı MHBS və 16 sayılı MHBS-yə düzəlişlər

27 avqust 2020-ci il tarixində BMUSK *Faiz dərəcəsi etalonu islahatı: Mərhələ 2-9 sayılı MHBS, 39 sayılı MUBS, 7 sayılı MHBS, 4 sayılı MHBS və 16 sayılı MHBS-yə düzəlişləri* buraxmışdır. Mərhələ 2 üzrə düzəlişlərin dərc edilməsi ilə, BMUSK Banklararası təklif olunan faiz həddi ("TFH") islahatı ilə bağlı işləri tamamlamışdır. Düzəlişlər TFH alternativ risksiz faiz dərəcəsi ilə əvəz olunduqda maliyyə hesabatlarının təsirlərini həll edən azad etmələr təqdim edir.

Düzəlişlərə müqavilə üzrə dəyişikliklər və ya birbaşa islahatla tələb edilən pul vəsaitlərinin hərəkətinə dəyişikliklərin bazar faiz dərəcəsində dəyişikliyə bərabər dəyişən faiz dərəcəsinə dəyişiklik kimi uçota alınmasını tələb edən praktiki məqsəduyğun vasitə daxildir. Bu praktiki məqsəduyğun vasitənin istifadəsinə aid tələb Banklar arası TFH etalon dərəcəsindən risksiz dərəcəyə keçidin iqtisadi cəhətdən bərabər əsasla dəyərin ötürülməsi baş vermədən aparılmasıdır.

Kredit spredi və ya ödəmə tarixindəki dəyişiklik kimi eyni zamanda edilən digər dəyişikliklər qiymətləndirilir. Onlar əhəmiyyətlidirsə, alət tanınmadan çıxarılır. Onlar əhəmiyyətli deyilsə maliyyə alətinin balans dəyərini yenidən hesablamaq üçün dəyişiklik üzrə gelir və ya zərər mənfəət və ya zərərdə tanınmaqla yenilənmiş effektiv faiz dərəcəsi istifadə edilir.

Düzəlişlər 1 yanvar 2021-ci il tarixində və ya həmin tarixdən sonra başlayan hesabat dövrləri üçün qüvvədədir. Tətbiq retrospektiv şəkildə edilməlidir, lakin müəssisə əvvəlki dövrlərin rəqəmlərini yenidən təqdim etməməlidir. Düzəlişlərin Şirkətə əhəmiyyətli təsir göstərməsi gözlənilmir.

Konseptual əsaslara istinad – 3 sayılı MHBS-yə düzəlişlər

2020-ci ilin may ayında BMUSK, "Müəssisələrin Birləşməsi" adlı 3 sayılı MHBS-yə "Konseptual Əsaslara İstinad" adlı düzəliş qəbul etmişdir. Düzəlişlər 1989-cu ildə buraxılmış "Maliyyə Hesabatlarının Hazırlanması və Təqdim olunması Prinsipləri"nə istinadlı, tələbləri əhəmiyyətli dərəcədə dəyişdirmədən, 2018-ci ilin mart ayında buraxılmış "Maliyyə Hesabatlarının Konseptual Əsasları"na istinadla əvəz etmək məqsədini daşıyır. Bundan əlavə, Şura, 37 sayılı MHBS və ya 21 sayılı BMHŞK "Tutumlara" əhatə dairəsində olan öhdəliklər və potensial öhdəliklər üçün (bunlar ayrı-ayrılıqda yerinə yetirilərsə) yaranan potensial 'gün 2' gelir və ya zərərləri ilə bağlı problemdən qaçınmaq üçün 3 sayılı MHBS-nin tanıma prinsipinə istisna əlavə etmişdir. Eyni zamanda, Şura, "Maliyyə Hesabatlarının Hazırlanması və Təqdim Olunması Prinsipləri"nə istinadın əvəz edilməsindən təsirlənməyəcək potensial aktivlərə dair 3 sayılı MHBS-dəki mövcud göstərişi aydınlaşdırmağa qərar vermişdir.

Düzəlişlər 1 yanvar 2022-ci il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün qüvvəyə minir və gələcək dövrlərə tətbiq olunur. Bu düzəlişlərin Şirkətin maliyyə hesabatlarına təsir göstərməsi gözlənilmir. Lakin Şirkət müəssisələrin birləşməsinə daxil olarsa, düzəlişlər gələcək dövrlərə təsir göstərə bilər.

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

3. Mühasibat uçotu prinsipləri və açıqlamalarda dəyişiklik (davamı)

b) Buraxılmış lakin hələ qüvvəyə minməmiş və Şirkət tərəfindən erkən tətbiq edilməmiş standartlar və düzəlişlər (davamı)

Əmlak, tikili və avadanlıqlar: Nəzərdə tutulan istifadədən daxilolmalar – 16 sayılı MUBS-a düzəlişlər

2020-ci ilin may ayında BMUSK, 16 sayılı MHBS-yə "Əmlak, tikili və avadanlıqlar: Nəzərdə tutulan istifadədən əvvəl daxilolmalar" düzəlişini qəbul etmişdir. Bu düzəlişə görə müəssisələrə, əmlak, qurğu və avadanlıq obyektinin maya dəyərindən, həmin aktiv rəhbərlik tərəfindən nəzərdə tutulmuş qaydada fəaliyyət göstərə bilməsi üçün zəruri olan yerə və vəziyyətə gətirilərkən istehsal olunan maddələrin satışından əldə olunan daxilolmaların çıxılmasını qadağan edilir. Bunun əvəzinə, müəssisə bu cür maddələrin satışından daxilolmaları və bu maddələrin istehsal xərclərini mənfəət və zərərde tanıyır.

Düzəlişlər 1 yanvar 2022-ci il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün qüvvəyə minir və müəssisənin düzəlişi ilk dəfə tətbiq etdiyi zaman təqdim olunan ən erkən dövrün başlanğıcında və ya daha sonra istifadəyə verilmiş əsas vəsaitlər üçün retrospektiv şəkildə tətbiq edilməlidir. Düzəlişlərin Şirkətə əhəmiyyətli təsir göstərməsi gözlənilir.

Yüklü müqavilələr – Müqavilənin yerinə yetirilməsi xərcləri – 37 sayılı MHBS-yə düzəlişlər

2020-ci ilin may ayında BMUSK, 37 sayılı MUBS-a müqavilənin yüklü və ya zərərli olduğunu qiymətləndirərkən müəssisənin hansı xərcləri daxil etməli olduğunu müəyyənləşdirən düzəlişlər etmişdir. Düzəlişlər "birbaşa əlaqəli xərclər yanaşması"nı tətbiq edir. Mal və ya xidməti təmin etmək üçün birbaşa müqaviləyə aid olan məsrəflərə həm əlavə xərclər, həm də müqavilə fəaliyyətləri ilə birbaşa əlaqəli xərclərin bölüşdürülməsi daxildir. Ümumi və inzibati xərclər birbaşa müqaviləyə aid deyil və müqavilə əsasında qarşı tərəflə dəqiq şəkildə ödənilməli olmadığı hallarda istisna edilir. Düzəlişlər 1 yanvar 2022-ci il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün qüvvəyə minir. Düzəlişlərin Şirkətə əhəmiyyətli təsir göstərməsi gözlənilir.

1 sayılı MUBS-a düzəlişlər – Öhdəliklərin cari və uzunmüddətli kimi təsnifləşdirilməsi

2020-ci ilin yanvar ayında öhdəliklərin cari və uzunmüddətli kimi təsnifləşdirilməsi üzrə tələbləri müəyyən etmək üçün MUBS, 1 sayılı MUBS-un 69-76 bəndlərinə düzəlişlər dərc etmişdir. Düzəlişlər aşağıdakı məsələlərə aydınlıq gətirir:

- ▶ Hesablaşmanı təxirə salmaq hüququ nəyi nəzərdə tutur;
- ▶ Təxirə salmaq hüququ hesabat dövrünün sonunda mövcud olmalıdır;
- ▶ Təsnifləşdirməyə müəssisənin təxirə salmaq hüququndan istifadə etmə ehtimalı təsir etmir;
- ▶ Yalnız çevrilən öhdəlikdəki əlaqədar törəmə aləti özü-özlüyündə kapital aləti olarsa, öhdəliyin şərtləri təsnifləşdirməyə təsir göstərməyəcək.

Bu düzəlişlər 1 yanvar 2023-cü il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün qüvvəyə minir və retrospektiv qaydada tətbiq edilməlidir. Bu düzəlişlərin Şirkətə əhəmiyyətli təsir göstərməsi gözlənilir.

2018-2020-ci illərdə illik təkmilləşdirmələr

MHBS 1 "Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarının ilk dəfə tətbiqi" – Törəmə müəssisə ilk dəfə tətbiq edən şəxs qismində

Düzəlişlər, 1 sayılı MHBS-in D16 (a) bəndini tətbiq etməyi seçən törəmə müəssisəyə, ana müəssisənin MHBS-yə keçid tarixinə əsasən, ana müəssisənin hesabat verdiyi məbləğlərdən istifadə edərək məcmu çevirmə fərqlərini ölçməyə icazə verir. Bu düzəliş, 1 sayılı MHBS-in D16 (a) bəndini tətbiq etməyi seçən asılı və ya Şirkətlərə də tətbiq olunur. Düzəliş, 1 yanvar 2022-ci il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün qüvvəyə minir. Erkən tətbiqə yol verilir. Şirkətin törəmə müəssisəsi olmadığından bu düzəlişlərin Şirkətin maliyyə hesabatlarına təsir göstərməsi gözlənilir.

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

3. Mühəsibat uçotu prinsipləri və açıqlamalarda dəyişiklik (davamı)

b) Buraxılmış lakin hələ qüvvəyə minməmiş və Şirkət tərəfindən erkən tətbiq edilməmiş standartlar və düzəlişlər (davamı)

9 sayılı MHBS "Maliyyə Alətləri" – Maliyyə öhdəliklərinin uçotdan çıxarılması üçün "10 faiz" testində haqlar

Düzəliş müəssisənin yeni və ya dəyişdirilmiş maliyyə öhdəliyinin şərtlərinin ilkin maliyyə öhdəliyinin şərtlərindən əhəmiyyətli dərəcədə fərqli olub-olmadığını qiymətləndirərkən daxil etdiyi haqları aydınlaşdırır. Bu haqlara yalnız borcalan və ya borcverən tərəfindən ödənilən və ya alınan haqlar, o cümlədən borcalanın və ya borcverənin digər tərəflərin adından ödədiyi və ya aldığı haqlar daxildir. Müəssisə bu düzəlişi, müəssisənin düzəlişi ilk dəfə tətbiq etdiyi illik hesabat dövrünün əvvəlində və ya daha sonra dəyişdirilmiş və ya əvəz edilmiş maliyyə öhdəliklərinə tətbiq edir.

Düzəliş, 1 yanvar 2022-ci il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün qüvvəyə minir. Şirkət, dəyişiklikləri müəssisənin ilk dəfə tətbiq etdiyi illik hesabat dövrünün əvvəlində və ya sonra dəyişdirilən və ya dəyişdirilən maliyyə öhdəliklərinə tətbiq edəcəkdir. Düzəlişin Şirkətə əhəmiyyətli təsir göstərməsi gözlənilmir.

41 sayılı MUBS "Kənd təsərrüfatı" – Ədalətli dəyərin ölçülməsində vergilər

Düzəliş 41 sayılı MUBS-un 22-ci bəndində müəssisələrin, 41 sayılı MUBS çərçivəsində aktivlərin ədalətli dəyərini ölçərkən vergitutma üçün pul vəsaitlərinin hərəkətini istisna etməsi tələbini aradan qaldırır. Müəssisə, düzəlişi 1 yanvar 2022-ci il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan ilk illik hesabat dövrünün başlanğıcında və ya bu tarixdən sonra ədalətli dəyərin ölçülmələrinə perspektivli şəkildə tətbiq edir. Erkən tətbiqə yol verilir. Düzəlişin Şirkətə əhəmiyyətli təsir göstərməsi gözlənilmir.

16 sayılı MHBS-ni düzəlişlər icarə güzəştləri

Düzəliş, 16 sayılı MHBS-yə əlavə edilən Əyani Misal 13-də icarəyə götürülmüş aktivlərin yaxşılaşdırılması ilə bağlı icarədardan alınan ödənişlər misalını xaric edir. Bu, 16 sayılı MHBS-nin tətbiqi zamanı icarə güzəştlərinin uçotu ilə bağlı potensial dolaşıqlığı aradan qaldırır. Düzəlişin Şirkətə əhəmiyyətli təsir göstərməsi gözlənilmir.

4. Mühüm mühəsibat uçotu mühakimələri, qiymətləndirmələri və fərziyyələri

Şirkətin MHBS-yə uyğun maliyyə hesabatlarının hazırlanması Rəhbərlik tərəfindən mühakimə, qiymətləndirmə və fərziyyələrin işlədilməsini tələb edir, bu isə maliyyə hesabatlarına daxil edilən gəlirlərin, xərclərin, aktivlərin və öhdəliklərin məbləğlərinə, maliyyə hesabatlarına əlavə edilən qeydlərə və şərti öhdəliklərin açıqlamasına öz təsirini göstərir. Bu fərziyyələr və təxminlərlə bağlı qeyri-müəyyənlik, təsire məruz qalmış aktiv və ya öhdəliyin balans dəyərində gələcək dövrlərdə əhəmiyyətli düzəlişlərin edilməsinə gətirib çıxara bilər. Şirkətin mühəsibat uçotu prinsiplərinin tətbiq edilməsi prosesində rəhbərlik, maliyyə hesabatlarında tanınmış məbləğlərə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərən mülahizələrdən istifadə etmişdir.

Növbəti maliyyə ilində aktiv və öhdəliklərin balans dəyərlərinə əhəmiyyətli düzəlişlərin edilməsinə səbəb olan əhəmiyyətli risk yaradan, hesabat tarixində gələcəklə bağlı əsas fərziyyələr və qiymətləndirmə qeyri-müəyyənliyinin digər əsas mənbələri ilə əlaqədar başlıca ehtimallar aşağıda müzakirə olunur. Şirkət qiymətləndirmə və fərziyyələrini maliyyə hesabatları hazırlandığı zaman mövcud olan parametrlərə əsasən əsaslandırmışdır. Lakin mövcud olan vəziyyət və gələcək dəyişikliklər haqqında fərziyyələr bazarda baş verən dəyişikliklərdən və ya Şirkətin nəzarəti altında olmayan vəziyyətlərdən asılı olaraq dəyişə bilər. Həmin dəyişikliklər baş verdiyi zaman rəhbərliyin fərziyyələrində öz əksini tapır.

Gəlirlərin tanınması

Tamamlama faizi

Şirkət uzunmüddətli tikinti müqavilələri üzrə gəlirlərini uçota almaq üçün tamamlama faizi ("TF") metodundan istifadə edir. Tamamlama faizi metodunun işlədilməsi Şirkətdən hazırkı tarixdək yerinə yetirilmiş xidmətlərin ümumi yerinə yetiriləcək cəmi xidmətlərə nisbətini qiymətləndirməyi tələb edir. Tamamlama faizinin ölçülməsi üçün ən münasib metod – hazırkı tarixdək çəkilmiş xərclərin cəmi təxmin edilmiş xərclərə nisbətini hesablamaqdır.

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

4. Mühüm mühasibat uçotu mühakimələri, qiymətləndirmələri və fərziyyələri (davamı)

Gəlirlərin tanınması (davamı)

Tikinti işlərinin qiymətləndirmələri

Şirkət "tikinti layihələrini tamamlamaq üçün tələb olunan qalan xərclər"i müəssisə daxilində tərtib edilmiş proqnozlara uyğun olaraq hesablayır. Materialların qiymətlərinin, əmək xərclərinin və digər xərclərin dəyişməsi kimi amillər proqnozlara hesabat tarixlərində rəhbərliyə məlum olan ən yaxşı qiymətləndirmələrə əsaslanaraq daxil edilir. Sonrakı dövrlərdə gözlənilməyən dəyişikliklər qalan təxmin edilmiş xərclərin yenidən qiymətləndirilməsini tələb edəcək.

Hesablanmış müqavilə xərclərinin yenidən baxılması nəticəsində tamamlama faizinin dəyişməsi, tikinti layihələri ilə əlaqəli əməliyyat qiymətinin dəyişməsi və ya müqavilənin modifikasiyası 8 sayılı MUBS-a uyğun olaraq qiymətləndirmədə dəyişiklik kimi tanınır və bu dəyişikliklərdən əmələ gələn gəlirlərin məcmu düzəlişləri perspektiv əsasda bu dəyişikliklərin baş verdiyi dövrdə tanınır.

Gözlənilən kredit zərəri üçün ehtiyat

Müqavilə aktivləri üçün GKZ-ni hesablamaq məqsədilə Şirkət ehtiyat matrisasından istifadə edir. Ehtiyat dərəcələri maliyyə institutlarının kredit reytinginə əsaslanır. Ehtiyat matrisası ilk öncə Şirkətin keçmiş dövrlərdə müşahidə edilən defolt dərəcələrinə əsaslanır. Şirkət ehtiyat matrisasını keçmiş kredit zərəri təcrübəsini gələcək yönümlü informasiyaya uyğunlaşdırmaq üçün düzəldir. Məsələn, əgər proqnozlaşdırılmış iqtisadi şəraitlərin (məsələn ümumi daxili məhsulun) növbəti illərdə pisləşəcəyi və bunun nəticəsində sektordakı defolt saylarının artacağı gözlənilirsə, keçmiş dövrlər üzrə defolt dərəcələrinə müvafiq düzəlişlər edilir. Keçmiş dövrlər ərzində müşahidə edilən defolt dərəcələrində düzəlişlər və proqnozlardakı dəyişikliklərin təhlili hər bir hesabat dövründə həyata keçirilir. Keçmiş dövrlər üzrə müşahidə edilən defolt dərəcələri, proqnoz iqtisadi şəraitləri ilə GKZ arasındakı əlaqənin qiymətləndirilməsi əhəmiyyətli təxmin hesab edilir. GKZ məbləği mövcud şərtlərin və proqnozlaşdırılmış iqtisadi şəraitlərin dəyişməsinə həssasdır.

Qeyri-maliyyə aktivlərinin dəyərsizləşməsi

Rəhbərlik, hər bir hesabat tarixində aktivlərin balans dəyərinin bərpa edilə bilməyəcəyini göstərən hadisələr və ya şərtlər əsasında bütün qeyri-maliyyə aktivlərinin mümkün dəyərsizləşmə göstəricilərinin olub olmadığını qiymətləndirir. Bu cür göstəricilərə aşağıdakılar daxildir: Şirkətin biznes planlarında baş verən dəyişikliklər, qeyri-rentabelli fəaliyyətə gətirib çıxaran əmtəə qiymətlərində dəyişikliklər, göstərilən xidmətlərdə dəyişikliklər və s. Qudvil və sair qeyri-müəyyən faydalı istifadə müddətinə malik olan qeyri-maddi aktivlər illik və sair vaxtlarda dəyərsizləşmə göstəriciləri olduğu zaman dəyərsizləşmə üzrə yoxlanılır. Sair qeyri-maliyyə aktivləri balans dəyərlərinin bərpa edilə bilməyəcəyinə dair göstəricilərin mövcud olduğu zaman dəyərsizləşmə üzrə yoxlanılır.

Dəyərsizləşmə, aktivin və ya pul vəsaitlərini yaradan vahidin balans dəyəri onun bərpa oluna bilən dəyərindən artıq olduqda yaranır. Bərpa oluna bilən dəyər satış xərclərini çıxmaqla ədalətli dəyər və ya istifadə dəyərinin daha yüksək olanı hesab olunur. Satış xərclərini çıxmaqla ədalətli dəyər, qeyri-kommersiya əməliyyatlarında oxşar aktivlərin mütləq satışı əməliyyatlarından əldə edilən məlumatlar və ya əlavə satış xərclərini çıxmaqla müşahidə olunan bazar qiymətləri əsasında hesablanır. İstifadə dəyəri diskont edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti (DPVH) modeli ilə hesablanır. Pul vəsaitlərinin hərəkəti aktivinin aid olduğu layihə büdcələrinə əsasən hazırlanır.

Əmlak, tikili və avadanlıqların və qeyri-maddi aktivlərin istifadə dəyəri

Rəhbərlik, müəyyən müddəti olan əmlak, tikili və avadanlıqların və qeyri-maddi aktivlərin təxmin edilən faydalı istifadə müddətini və müvafiq amortizasiya xərclərini müəyyən edir. Bu təxminlər, Şirkətin həmin aktivlər üzrə iqtisadi səmərə əldə etməyi planlaşdırdığı dövrə əsaslanır. Faydalı istifadə müddəti əvvəlki illərdə təxmin edilmiş faydalı müddətdən aşağı olanda rəhbərlik amortizasiya xərcini artırır. Faydalı istifadə müddətinə ən azı hər maliyyə ilinin sonunda yenidən baxılır. Yuxarıda qeyd olunan şərtlərin və ya təxminlərin hər hansı birində dəyişiklik olarsa, bu, gələcəkdə köhnəlmə və amortizasiya xərcləri üzrə düzəlişlərin aparılmasına gətirib çıxara bilər.

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

5. Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri və məhdudlaşdırılmış pul vəsaitləri

31 dekabrda pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2020	2019
Kassada olan pul vəsaitləri	–	6,469
Banklarda olan pul vəsaitləri	46,467,678	42,774,137
Çıxılsın – Gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyat	(259,735)	(199,953)
Cəmi pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	46,207,943	42,580,653

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri üzrə gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyatda hərəkət aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2020	2019
1 yanvarda	(199,953)	(62,322)
GKZ ehtiyatında dəyişiklik	(59,782)	(137,631)
31 dekabrda	(259,735)	(199,953)

31 dekabrda məhdudlaşdırılmış pul vəsaitləri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2020	2019
ƏDV üzrə depozit hesabı	403,623	1,771,412
Cəmi məhdudlaşdırılmış pul vəsaitləri	403,623	1,771,412

1 yanvar 2008-ci il tarixindən başlayaraq dövlət vergi orqanları ƏDV depozit hesablarını və bu hesablar vasitəsilə əvəzləşdirilən və hesablanan ƏDV üzrə icbari ödəmələri tətbiq etmişdir. Bu yeni vergi qanunvericiliyinə uyğun olmaq üçün Şirkət ƏDV üzrə depozit hesabını açmışdır. Bu qanunvericiliyə uyğun olaraq ƏDV depozit hesabındakı qalıq vergi orqanlarına 45 gün əvvəl bildiriş göndərməklə çıxarılır.

6. Ticarət debitor borcları və müqavilə aktivləri

Ticarət debitor borcları

31 dekabrda ticarət debitor borcları aşağıdakılardan ibarətdir:

	2020	2019
Üçüncü tərəflərdən olan ticarət debitor borcları	53,141,173	41,264,564
Əlaqəli tərəflərdən olan ticarət debitor borcları (bax Qeyd 7)	121,453	751,755
Çıxılsın – Gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyat	(105,583)	(65,109)
Cəmi ticarət debitor borcları	53,157,043	41,951,210

Debitor borcları üzrə faiz hesablanmır və müddəti adətən 30-90 gün olur.

Müqavilə aktivləri

31 dekabr 2020-ci il tarixində Şirkətin 206,066 AZN (2019-cu il: 60,300 AZN) məbləğində GKZ ehtiyatını çıxmaqla 56,138,744 AZN (2018-ci il: 40,028,397 AZN) məbləğində müqavilə aktivləri olmuşdur.

Aşağıdakı cədvəldə ticarət debitor borcları və müqavilə aktivləri üzrə GKZ ehtiyatında hərəkət təqdim edilir:

	2020	2019
1 yanvarda	(125,409)	(212,094)
GKZ ehtiyatında dəyişiklik	(538,736)	86,685
Silinmə	352,496	–
31 dekabrda	(311,649)	(125,409)

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

7. Əlaqəli tərəflərlə qalıqlar və əməliyyatlar

Şirkətin əhəmiyyətli əməliyyatlar apardığı və ya hesablaşmalar üzrə əhəmiyyətli qalıqlara malik olduğu əlaqəli tərəflərlə münasibətlər aşağıda göstərilir.

Əlaqəli tərəflərə satışlar

	31 dekabr 2020-ci il tarixində başa çatan il üzrə	31 dekabr 2019-cu il tarixində başa çatan il üzrə
Heydər Əliyev adına Neft Emalı Zavodu	3,354,298	10,381,849
BOS Shelf International FZCO	–	352,496
Ümid Babək Əməliyyat Şirkəti	2,090,593	181,544
Cəmi əlaqəli tərəflərə satışlar	5,444,891	10,915,889

Əlaqəli tərəflərdən ümumi ticarət debitor borcları

	31 dekabr 2020-ci il	31 dekabr 2019-cu il
Heydər Əliyev adına Neft Emalı Zavodu	121,453	473,068
Tekfen İnşaat və Tesisat A.Ş.	–	278,687
Əlaqəli tərəflərdən ümumi ticarət debitor borcları	121,453	751,755

Əlaqəli tərəflərdən cəmi müqavilə aktivləri

	31 dekabr 2020-ci il	31 dekabr 2019-cu il
BOS Shelf International FZCO	–	346,779
Ümid Babək Əməliyyat Şirkəti	–	180,448
Cəmi əlaqəli tərəflərdən müqavilə aktivləri	–	527,227

Əlaqəli tərəflərə avans ödənişləri

	31 dekabr 2020-ci il	31 dekabr 2019-cu il
Tekfen Mühəndislik A.Ş.	79,199	268,421
Azneft İstehsalat birliyi	329,597	243,645
Cəmi əlaqəli tərəflərə avans ödənişləri	408,796	512,066

Əlaqəli tərəflərdən istifadə hüququ olan aktivlər

	31 dekabr 2020-ci il	31 dekabr 2019-cu il
Cənub Tikinti Servis ASC	6,265,098	–
Cəmi əlaqəli tərəflərdən istifadə hüququ olan aktivlər	6,265,098	–

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

7. Əlaqəli tərəflərlə qalıqlar və əməliyyatlar (davamı)

Əlaqəli tərəflərə icarə öhdəlikləri

	31 dekabr 2020-ci il	31 dekabr 2019-cu il
Cənub Tikinti Servis ASC	8,681,871	-
Cəmi əlaqəli tərəflərə icarə öhdəlikləri	8,681,871	-

Əlaqəli tərəflərə icarə öhdəlikləri üzrə faiz xərci

	31 dekabr 2020-ci il	31 dekabr 2019-cu il
Cənub Tikinti Servis ASC	268,269	-
Cəmi əlaqəli tərəflərə icarə öhdəlikləri üzrə faiz xərci	268,269	-

Əlaqəli tərəflərdən alışıqlar

	31 dekabr 2020-ci il tarixində başa çatan il üzrə	31 dekabr 2019-cu il tarixində başa çatan il üzrə
Tekfen İnşaat və Tesisat A.Ş.	24,068,715	2,604,488
SOCAR CAPE MMC	12,559,874	2,882,088
Tekfen Mühəndislik A.Ş.	6,537,924	2,151,826
Azneft İstehsalat Birliyi ("Azneft İB")	1,526,028	1,172,308
Cənub Tikinti Servis ASC	243,011	100,507
Caspian Innovation Center	139,995	26,180
SOCAR Petroleum Georgia	68,852	510,070
SOCAR İnformasiya Texnologiyaları və Rabitə İdarəsi	61,537	258,217
SOCAR STP MMC	1,269	-
Azəriqaz İstehsalat Birliyi ("Azəriqaz İB")	1,226	1,842
Neft-qaz Tikinti Tresti	-	322,411
Atəşgah Sığorta ASC	-	31,121
Cəmi əlaqəli tərəflərdən alışıqlar	45,208,431	10,061,058

Əlaqəli tərəflərə ödəniləcək qalıqlar

	31 dekabr 2020-ci il	31 dekabr 2019-cu il
Tekfen İnşaat və Tesisat A.Ş.	22,786,075	861,962
SOCAR CAPE MMC	4,579,397	1,761,646
Tekfen Mühəndislik A.Ş.	806,872	1,816,371
SOCAR Petroleum Georgia	110,962	51,344
Caspian innovation center	61,455	26,180
SOCAR İnformasiya Texnologiyaları və Rabitə İdarəsi	11,084	101,348
Cənub Tikinti Servis ASC	2,108	4,216
SOCAR STP MMC	1,498	-
Azəriqaz İstehsalat Birliyi ("Azəriqaz İB")	303	462
Əlaqəli tərəflərə ödəniləcək ticarət kreditör borcları	28,359,754	4,623,529

İlin sonuna olan qalıqlar təminatlı deyildir və hesablaşmalar nağd şəkildə aparılır. Heç bir əlaqəli tərəfə debitor və ya kreditör borcları üzrə zəmanətlər verilməyib.

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

7. Əlaqəli tərəflərlə qalıqlar və əməliyyatlar (davamı)

Şirkətin əsas rəhbər heyətinə ödənişlər

31 dekabr 2020-ci və 2019-cu il tarixlərinə Şirkətin əsas rəhbər heyəti üç üzvdən ibarət olmuşdur: Baş menecer, baş menecerin birinci müavini və Maliyyə məsələləri üzrə Baş menecerin müavini. Əsas rəhbər heyəti əmək haqqı və digər mükafatları təsdiq edilmiş əmək haqqı matrisi və Şirkətin fəaliyyət nəticələrinə uyğun olaraq alır. 2020-ci və 2019-cu illər ərzində əsas rəhbər heyətinə ödənişlər aşağıdakı cədvəldə təqdim olunur:

	2020	2019
Əmək haqqı və digər qısamüddətli müavinətlər	2,376,869	2,140,103
Cəmi əsas rəhbər heyətinə ödənişlər	2,376,869	2,140,103

8. Mal-material ehtiyatları

31 dekabrda mal-material ehtiyatları aşağıdakılardan ibarətdir:

	2020	2019
Tikinti sahəsində olan mal-material ehtiyatları(*)	36,812,410	30,036,130
Cəmi mal-material ehtiyatları	36,812,410	30,036,130

(*) Tikinti sahəsinə çatdırılmış və ya tikinti sahəsində istifadə edilmək üçün ayrılmış, lakin 31 dekabr 2020-ci il tarixinə hələ quraşdırılmamış materialların dəyəri mal-material ehtiyatlarına daxil edilmişdir.

2020-ci il ərzində 12,107,712 AZN məbləğində zərər (2019-cu il: sıfır) mal-materialları xalis realizasiya edilə bilən dəyərə silmək üçün xərc kimi tanınmışdır. Bu, sair zərərlərdə tanınmışdır (bax Qeyd 20).

9. Digər debitor borcları və digər cari aktivlər

31 dekabrda digər debitor borcları və digər cari aktivlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2020	2019
Verilmiş avanslar	8,577,088	5,638,049
Bərpa edilən ƏDV	3,487,274	1,110,948
Digər debitor borcları	211,406	1,918,127
Cəmi digər debitor borcları və digər cari aktivlər	12,275,768	8,667,124

31 dekabr 2020-ci və 31 dekabr 2019-cu il tarixlərinə avans ödənişləri, ilk növbədə, Şirkətin podratçı və ya subpodratçı qismində iştirak etdiyi tikinti layihələri çərçivəsində görülən tikinti işləri, mühəndislik xidmətləri, tikinti işləri üçün materialların alınması və digər əlaqədar xidmətlər üçün əvvəlcədən ödənilmiş məbləğlərdən ibarətdir.

2020-ci il ərzində 11,605,232 AZN məbləğində (2019-cu il: sıfır) alınmış avans ödənişinin ƏDV hissəsi sair kreditör borcları və hesablanmış xərcə əvəzləşdirilmişdir (bax Qeyd 11).

10. Ticarət kreditör borcları

31 dekabrda ticarət kreditör borcları aşağıdakılardan ibarətdir:

	2020	2019
Üçüncü tərəflərə ticarət kreditör borcları	42,523,881	18,706,482
Əlaqəli tərəflərə ticarət kreditör borcları (bax Qeyd 7)	28,359,754	4,623,529
Cəmi ticarət kreditör borcları	70,883,635	23,330,011

Kreditör borcları üzrə faiz hesablanmır və adətən müddəti 60 gün olur.

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

11. Digər kreditör borcları

31 dekabrda digər kreditör borcları aşağıdakılardan ibarətdir:

	2020	2019
İşçilərə ödəniləcək məbləğlər	18,310,768	10,507,157
Digər ödəniləcək vergilər	13,207,658	16,918,658
Cari mənfəət vergisi üzrə ödəniləcək məbləğlər	–	195,823
Sosial sığorta üzrə ayırmalar	2,695,669	1,737,387
Sair	5,033,940	2,790,811
Cəmi sair kreditör borcları	39,248,035	32,149,836

İşçilər ödəniləcək məbləğlər işçilərin göstərdiyi xidmət müqabilində əmək haqqı üzrə ödəniləcək məbləğlər, işçilərlə əlaqəli ödənişlər və istifadə edilməmiş məzuniyyət günləri üçün hesablanmış ödənişlər də daxil olmaqla işçilərə ödənilən qısamüddətli müavinətlərdən ibarətdir.

Ödəniləcək vergilər, mənfəət vergisi istisna olmaqla, Şirkətin ödədiyi bütün vergilər üzrə debitor borcları, vergilər üzrə avans ödənişləri və ödəniləcək vergi borclarının əvəzləşdirilməsini əks etdirir. Azərbaycan vergi qanunvericiliyinə əsasən, vergi ödəyiciləri ödəniləcək vergi borclarını vergi üzrə debitor borcları və vergilər üzrə avans ödənişləri ilə əvəzləşdirmək hüququna malikdirlər və Şirkət hesabat məqsədləri üçün bu yanaşmanı seçmişdir.

12. Əmlak, tikili və avadanlıqlar

Əmlak, tikili və avadanlıqlar aşağıdakılardan ibarətdir:

	Binalar	Maşın və avadanlıqlar	Nəqliyyat vasitələri	Mebel və qurğular	Cəmi
İlkin dəyər					
1 yanvar 2019-cu il	3,124,851	65,293,531	11,887,192	3,301,432	83,607,006
Əlavələr	763,045	5,626,234	949,804	73,356	7,412,439
Silinmələr	–	(1,152,723)	(141,759)	(285,168)	(1,579,650)
31 dekabr 2019-cu il	3,887,896	69,767,042	12,695,237	3,089,620	89,439,795
Əlavələr	834,815	9,205,934	177,150	392,532	10,610,431
Silinmələr	–	(756,575)	(42,992)	(187,578)	(987,145)
31 dekabr 2020-ci il	4,722,711	78,216,401	12,829,395	3,294,574	99,063,081
Yığılmış köhnəlmə					
1 yanvar 2019-cu il	(2,691,435)	(47,776,093)	(11,317,336)	(2,554,481)	(64,339,345)
İl üzrə xərc	(128,037)	(8,702,037)	(470,051)	(374,283)	(9,674,408)
Silinmələr	–	921,251	141,759	229,573	1,292,583
31 dekabr 2019-cu il	(2,819,472)	(55,556,879)	(11,645,628)	(2,699,191)	(72,721,170)
İl üzrə xərc	(170,551)	(7,213,616)	(374,892)	(244,868)	(8,003,927)
Silinmələr	–	741,187	42,992	176,855	961,034
31 dekabr 2020-ci il	(2,990,023)	(62,029,308)	(11,977,528)	(2,767,204)	(79,764,063)
31 dekabr 2019-cu il	1,068,424	14,210,163	1,049,609	390,429	16,718,625
31 dekabr 2020-ci il	1,732,688	16,187,093	851,867	527,370	19,299,018

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

13. Qeyri-maddi aktivlər

Qeyri-maddi aktivlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	Müəyyən istifadə müddəti olan hüquqlar və lisenziyalar
İlkin dəyər	
1 yanvar 2019-cu il tarixinə yekun qalıq	1,189,084
Əlavələr	2,476,525
Silinmələr	(450,078)
31 dekabr 2019-cu il tarixinə yekun qalıq	3,215,531
Əlavələr	1,580,768
Silinmələr	(120,674)
31 dekabr 2020-ci il tarixinə yekun qalıq	4,675,625
Yığılmış amortizasiya	
1 yanvar 2019-cu il tarixinə yekun qalıq	(204,982)
İl üzrə xərc	(501,287)
Silinmələr	105,911
31 dekabr 2019-cu il tarixinə yekun qalıq	(600,358)
İl üzrə xərc	(1,908,082)
Silinmələr	72,848
31 dekabr 2020-ci il tarixinə yekun qalıq	(2,435,592)
31 dekabr 2019-cu il tarixinə balans dəyəri	2,615,173
31 dekabr 2020-ci il tarixinə balans dəyəri	2,240,033

Amortizasiyanı hesablamaq üçün aşağıdakı istifadə müddətləri istifadə olunur:

	İstifadə müddəti
Hüquqlar və lisenziyalar	1-10 il

14. İcarələr

Şirkətin 2021-ci ildə imzalanmış və 12 aydan çox dövrü əhatə edən iki icarə müqaviləsi vardır. Şirkətin həmçinin icarə müddəti 12 aydan çox olmayan və ya az dəyərli icarələri vardır. Şirkət "qısamüddətli icarə" və "azdəyərli aktivlərin icarəsi" üzrə tanınma istisnalarını bu icarələrə tətbiq edir. Aşağıda Şirkətin istifadə hüququ olan aktivlərinin balans dəyərləri və dövr ərzində hərəkətlər göstərilir:

	Torpaq və tikililər	Cəmi
1 yanvar 2020-ci il	-	-
Əlavələr	11,038,459	11,038,459
Köhnəlmə xərci	(3,422,096)	(3,422,096)
31 dekabr 2020-ci il	7,616,363	7,616,363

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

14. İcarələr (davamı)

Aşağıda Şirkətin icarə öhdəliklərinin balans dəyərləri və dövr ərzində hərəkətlər göstərilir:

	2020
1 yanvarda	–
Əlavələr	11,038,459
Hesablanmış faiz	313,011
Ödənişlər	(637,500)
31 dekabrda	10,713,970
Cari	7,010,140
Uzunmüddətli	3,703,830

Aşağıda mənfəət və ya zərərdə tanınmış məbləğlər göstərilir:

	2020
İstifadə hüququ olan aktivlərin köhnəlməsi (Qeyd 18)	(3,422,096)
Faiz xərci	(313,011)
Mənfəət və ya zərərdə tanınmış cəmi məbləğ	(3,735,107)

15. Mənfəət vergisi

Şirkət fəaliyyət göstərdiyi Azərbaycanda və Gürcüstanda müəssisələrə tətbiq olunan vergilərə cəlb olunur. Şirkətin il və dövrlər üzrə nəticələrinə əsaslanaraq təqdim olunan maliyyə hesabatlarında qiymətləndirilmiş vergi məbləği üçün ehtiyat yaradılır.

Müəssisədən tutulan vergi gəlirdən çıxılmayan xərcləri əlavə etməklə və vergiyə cəlb olunmayan gəliri çıxmaqla yerli qanunvericiliyə uyğun olan uçot mənfəətindən hesablanan, müəssisənin vergiyə cəlb olunan gəlirinə tətbiq olunur.

Azərbaycan Respublikasında müəssisənin mənfəət vergisi üzrə avans ödənişlər hər rüb həyata keçirilir. 2020-ci ildə müəssisənin mənfəət vergisinin dərəcəsi 20% (2019-cu il% 20%) olmuşdur.

31 dekabr 2020-ci və 2019-cu il tarixlərində başa çatan illər üzrə mənfəət vergisi xərclərinin əsas komponentləri aşağıdakılardır:

	2020	2019
Cari mənfəət vergisi		
Cari mənfəət vergisi xərci	9,366,797	16,162,286
Təxirə salınmış vergi		
Müvəqqəti fərqlərin yaranması və geri qaytarılması	(4,842,922)	(8,026,952)
Mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda göstərilmiş mənfəət vergisi xərci	4,523,875	8,135,334

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

15. Mənfəət vergisi (davamı)

II üzrə cəmi xərc uçot mənfəəti ilə aşağıdakı kimi üzləşdirilə bilər:

Mənfəət vergisi vergi tutulan mənfəət üzrə hesablanır, bu isə MHBS tələbindən əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənir. Aşağıdakı cədvəldə gözlənilən və faktiki vergi xərclərinin üzləşdirilməsi təqdim olunur.

	2020	2019
Vergidən əvvəlki (zərər)/mənfəət	(2,307,548)	4,560,121
Yerli standartlara uyğun vergi dərəcəsi	20%	20%
Yerli standartlara uyğun vergi dərəcəsi ilə nəzəri vergi (faydası)/xərci	(461,510)	912,024
Vergitutma məqsədləri üçün çıxılmayan və ya qiymətləndirilməyən maddələrin vergiyə təsiri:		
Əvvəlki ilin cari gəlir vergisi ilə bağlı düzəlişlər	-	4,000,553
Vergidən azad edilmiş gəlir və xərclər	156,001	721,639
vergitutma məqsədləri üçün çıxılmayan xərclər	5,287,835	2,123,274
Sair	(458,451)	377,844
Mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabatda təqdim olunan mənfəət vergisi xərci	4,523,875	8,135,334

Gəlirdən çıxılmayan xərclər əsas etibarilə sosial və işçilərlə bağlı xərclərdən, eləcə də gələcəkdə vergi tutulan gəlirdən çıxılması gözlənilməyən aktivlərin silinməsi xərclərindən ibarətdir.

Vergidən azad edilmiş gəlir və xərclər ixrac boru kəmərləri haqqında və bu qəbildən olan digər sazişlərə əsaslanan layihələrlə əlaqəlidir. Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinin 122.3 Maddəsinə uyğun olaraq, ixrac boru kəmərləri haqqında və bu qəbildən olan digər sazişlər vergiyə cəlb olunmur.

31 dekabr 2020-ci və 2019-cu il tarixlərində başa çatan illər üzrə cari mənfəət vergisi üzrə ödəniləcək məbləğlər və avans ödənişləri qalıqlarında hərəkət aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2020	2019
1 yanvarda açılış qalığı	(195,823)	17,966,741
Cari mənfəət vergisi xərci	(9,366,797)	(16,162,286)
Vergi cəriməsi	-	(2,000,278)
II ərzində ödəniş	22,122,330	-
31 dekabrda yekun qalıq	12,559,710	(195,823)

MHBS və müvafiq vergi qanunvericiliyi arasındakı fərqlər nəticəsində maliyyə məlumatlarının hazırlanması və mənfəət vergisinin hesablanması məqsədilə aktiv və öhdəliklərin balans dəyəri arasında müvəqqəti fərqlər əmələ gəlir. MHBS və vergi qanunvericiliyi məqsədləri üçün müxtəlif vergi dövrlərində gəlirlərin və xərclərin tanınması ilə nəticələnən bu müvəqqəti fərqlər üzrə hərəkətlərin vergi effekti aşağıda göstərilir:

	2020	2019
Çıxılan / (vergi tutulan) müvəqqəti fərqlərin veriyə təsiri		
Ticarət debitor borcları	21,117	13,462
Əmlak, tikili və avadanlıqların və sair qeyri-maddi aktivlərin köhnəlmə / amortizasiya fərqləri	1,869,099	1,738,655
Digər debitor borcları və cari aktivlər	18,550	(159,348)
Digər kreditör borcları və hesablanmış xərclər	2,092,308	1,187,832
Müqavilə aktivləri və müqavilə öhdəlikləri, xalis	7,164,884	3,561,709
İstifadə hüququ olan aktiv	(1,523,273)	-
İcarə öhdəliyi	2,142,794	-
Sair	(542,803)	57,444
Xalis təxirə salınmış vergi aktivləri	11,242,676	6,399,754

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

15. Mənfəət vergisi (davamı)

31 dekabr 2020-ci və 2019-cu il tarixlərində başa çatan illər üzrə təxirə salınmış vergi aktivlərində hərəkət aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2020	2019
1 yanvar tarixinə açılış qalığı	6,399,754	(1,627,198)
Təxirə salınmış mənfəət vergisi faydası	4,842,922	8,026,952
31 dekabrda yekun qalığı	11,242,676	6,399,754

16. Kapital

Şirkətin ilkin nizamnamə fondu 1996-cı ildə 100,000 ABŞ dolları olmuşdur. Həm SOCAR, həm də Tekfen 1997, 1998, 1999 illərdə nizamnamə fonduna əlavə qoyuluşlar etmişlər.

2020-ci və 2019-cu illərin dekabr ayına səhm kapitalı aşağıdakı kimi olmuşdur:

Səhmdarlar	%	31 dekabr 2020-ci il	%	31 dekabr 2019-cu il
SOCAR	60%	165,497	60%	165,497
TEKFEN	40%	111,388	40%	111,388
Nominal kapital	100%	276,885	100%	276,885

2020-ci ildə Şirkət cəmi 29,385,887 AZN (2019-cu il: 22,000,000 AZN) məbləğində dividendlər elan etmiş və səhmdarlarına 29,385,887 AZN (2019-cu il: 34,592,593 AZN) məbləğində cəmi dividend ödəmişdir.

17. Müştərilərlə müqavilələrdən əldə edilən gəlirlər

Gəlirlər üzrə məlumatın açıqlaması

Aşağıdakı cədvəldə Şirkətin müştərilərlə müqavilələr üzrə gəlirləri seqmentlər üzrə açıqlanır:

Seqmentlər	31 dekabr 2020-ci il tarixində başa çatan il üzrə	
	Tikinti	Cəmi
Mal və ya xidmət növü		
Tikinti	376,937,700	376,937,700
Cəmi müştərilərlə müqavilələrdən gəlirlər	376,937,700	376,937,700
Coğrafi bazarlar		
Azərbaycan	376,871,873	376,871,873
Gürcüstan	65,827	65,827
Cəmi müştərilərlə müqavilələrdən gəlirlər	376,937,700	376,937,700
Gəlirlərin tanınma vaxtı		
Müəyyən zaman keçdikcə göstərilmiş xidmətlər	364,790,762	364,790,762
Konkret vaxtda göstərilmiş xidmətlər	12,146,938	12,146,938
Cəmi müştərilərlə müqavilələrdən gəlirlər	376,937,700	376,937,700

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

17. Müştərilərlə müqavilələrdən əldə edilən gəlirlər (davamı)

Gəlirlər üzrə məlumatın açıqlaması (davamı)

Segmentlər	31 dekabr 2019-cu il tarixində başa çatan il üzrə	
	Tikinti	Cəmi
Mal və ya xidmət növü		
Tikinti	200,797,247	200,797,247
Müştərilərlə müqavilələrdən əldə edilən cəmi gəlirlər	200,797,247	200,797,247
Coğrafi bazarlar		
Azərbaycan	183,775,530	183,775,530
Gürcüstan	17,021,717	17,021,717
Müştərilərlə müqavilələrdən əldə edilən cəmi gəlirlər	200,797,247	200,797,247
Gəlirlərin tanınma vaxtı		
Müəyyən zaman keçdikcə göstərilmiş xidmətlər	192,578,600	192,578,600
Konkret vaxtda göstərilmiş xidmətlər	8,218,647	8,218,647
Müştərilərlə müqavilələrdən əldə edilən cəmi gəlirlər	200,797,247	200,797,247

Şirkət hesabat dövründə əvvəlki dövrlərdə yerinə yetirilmiş (və ya qismən yerinə yetirilmiş) öhdəliklərdən (məsələn, əməliyyat qiymətində dəyişikliklər) gəlirlər tanınmamışdır. Hesabat dövründə tanınmış və dövrün əvvəlində müqavilə öhdəliyinin qalığına daxil edilmiş gəlirlər 32,643,117 AZN təşkil etmişdir.

Müqavilə qalıqları

	31 dekabr	
	2020	2019
Ticarət debitor borcları (Qeyd 6)	53,157,043	41,951,210
Müqavilə aktivləri (Qeyd 6)	56,138,744	40,028,397
Müqavilə öhdəlikləri	(70,679,487)	(32,643,117)

Müqavilə aktivləri davam edən tikinti xidmətlərindən əldə edilmiş gəlirlərlə bağlıdır. Beləliklə, bu hesab üzrə qalıqlar dəyişir və ilin sonuna davam edən tikinti işlərinin sayından asılıdır. 2020-ci ildə 145,766 AZN (2019-cu il: 60,300 AZN) müqavilə aktivləri üzrə gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyat kimi tanınmışdır.

Müqavilə öhdəlikləri üzrə mövqelər əsasən ya uzunmüddətli müqavilələr üzrə aralıq hesab-fakturaların cəmi məbləği tamamlama faizi metodu ilə tanınan gəlirləri üstələmiş və ya hesabat tarixinə müştərilərdən avans ödənişləri alınmış və ya alınmalı olan, lakin xidmətlər göstərilməmiş layihələrə aiddir. Şirkətin layihələrində davamlı artım səbəbindən 2020-ci ildə bu hesabların qalıqları da artmışdır.

2020-ci ildə müqavilə öhdəliklərində əhəmiyyətli artım əsasən yeni layihələr üçün alınmış uzunmüddətli avans ödənişləri nəticəsində baş vermişdir.

Aşağıdakılar üzrə tanınmış gəlirlərin məbləği:

	2020	2019
İlin əvvəlində müqavilə öhdəliklərinə daxil edilmiş məbləğlər	32,643,117	-
Əvvəlki illərdə yerinə yetirilmiş icra öhdəlikləri	(3,973,427)	(5,670,329)

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

18. Müqavilə xərcləri

Şirkətin il üzrə müqavilə xərclərinin təhlili aşağıdakı cədvəldə təqdim edilir:

	2020	2019
Əmək haqqı xərcləri və istifadə edilməmiş məzuniyyət günləri		
üzrə ehtiyatda dəyişiklik	(119,466,540)	(66,698,441)
Xidmət xərcləri	(94,655,059)	(29,856,346)
Materiallar	(60,040,040)	(29,118,518)
Maşın-mexanizm xidmətləri	(30,161,531)	(15,014,803)
Yemək xərcləri	(10,350,821)	(6,409,885)
Nəqliyyat xərcləri	(9,639,639)	(8,014,454)
Köhnəlmə və amortizasiya	(8,528,023)	(10,042,345)
Mühəndislik xərcləri	(5,412,575)	(1,249,976)
İstifadə hüququ olan aktivin köhnəlməsi	(3,422,096)	-
Sığorta xərcləri	(3,307,011)	(1,878,460)
Yanacaq xərcləri	(2,804,529)	(2,618,839)
Sınaq xərcləri	(1,696,414)	(1,804,222)
Zibilin daşınması	(1,127,071)	(1,286,406)
Texniki xidmət və təmir xərcləri	(1,090,511)	(4,496,074)
Tibb xərcləri	(1,019,753)	(567,957)
Kommunal xərclər	(960,764)	(492,395)
Bank xərcləri	(763,378)	(2,229,864)
Ofis xərcləri	(657,152)	(316,894)
İcarə xərcləri	(525,645)	(842,654)
Təlim xərcləri	(436,701)	(448,496)
Kommunikasiya xərcləri	(387,886)	(441,259)
Gömrük	(160,117)	(1,144,329)
Ezamiyyə və səyahət xərcləri	(65,463)	(324,824)
Təhlükəsizlik xərcləri	-	(261,572)
Sair	(1,173,690)	(1,201,766)
Cəmi müqavilə xərcləri	(357,852,409)	(186,760,779)

19. İnzibati xərclər

Şirkətin il üzrə inzibati xərclərinin təhlili aşağıdakı cədvəldə təqdim olunur:

	2020	2019
Əmək haqqı xərcləri və istifadə edilməmiş məzuniyyət günləri		
üzrə ehtiyatda dəyişiklik	(7,782,215)	(5,398,720)
Köhnəlmə və amortizasiya	(1,383,986)	(141,621)
Silahlı qüvvələrə dəstək	(1,000,000)	-
Ofis xərcləri	(76,275)	(138,212)
Səyahət xərcləri	(16,945)	(62,062)
Sair inzibati xərclər	(1,442,640)	(1,022,965)
Cəmi inzibati xərclər	(11,702,061)	(6,763,580)

20. Sair zərərər

Şirkətin il üzrə digər zərərərinin təhlili aşağıdakı cədvəldə təqdim edilir:

	2020	2019
Gözlənilən kredit zərəri üçün ehtiyatda dəyişiklik və mal-material ehtiyatlarının silinməsi	(12,706,230)	(416,202)
Cərimə və sanksiyalar	-	(2,000,276)
Əmlak, tikili və avadanlıqlar üzrə zərər və qeyri-maddi aktivlərin silinməsi	(73,936)	(631,234)
Cəmi sair zərərər	(12,780,166)	(3,047,712)

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

21. Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər

Əməliyyat mühiti

Şirkətin əməliyyatları Azərbaycan Respublikasında həyata keçirilir. Yeni inkişaf edən bazar iqtisadiyyatı dövləti olduğu üçün, Azərbaycan Respublikası hal-hazırda daha yetkin bazar iqtisadiyyatına xas olan inkişaf etmiş biznes və tənzimləyici infrastrukturunu yaratmaqdadır.

Azərbaycan iqtisadi islahatları aparmağa və hüquqi, vergi və nizamlayıcı infrastrukturunu təkmilləşdirməyə davam edir. Azərbaycan iqtisadiyyatının gələcək sabitliyi önəmli dərəcədə islahatlardan, Hökumətin gördüyü iqtisadi, maliyyə və monetar tədbirlərinin effektivliyindən, xam neftin qiymətindən və Azərbaycan manatının sabitliyindən asılıdır.

Azərbaycan iqtisadiyyatı neft qiymətlərinin aşağı düşməsi və Azərbaycan manatının 2015-ci il ərzində devalvasiyasının mənfi təsirinə məruz qalmışdır. Bu, kapital əldə etmək imkanlarının məhdudlaşması, kapital dəyərinin artması, inflyasiya və iqtisadi artımın qeyri-müəyyənliyi kimi amillərə səbəb olmuşdur.

Bu çətinliklərə cavab olaraq, Azərbaycan hökuməti islahatları sürətləndirmək və maliyyə sistemində dəstək vermək planlarını açıqlamışdır. 6 dekabr 2016-cı ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti *"Milli iqtisadiyyat və iqtisadiyyatın əsas sektorları üzrə strateji yol xəritəsinin başlıca istiqamətləri"*ni təsdiqləmişdir. Yol xəritəsi 2016-2020-ci illərdə inkişaf strategiyasını, 2025-ci ilə qədər uzunmüddətli perspektivləri və 2025-ci ildən sonrakı dövrə nəzəri əhatə edir.

Bundan əlavə, 2020-ci il ərzində ARMB yenidən maliyyələşdirmə dərəcəsini 7.25%-dən 6.25%-dək endirmişdir. Nəhayət, il ərzində AZN-in ABŞ dollarına qarşı məzənnəsini 1 ABŞ dolları üçün 1.7000 AZN səviyyəsində saxlamaqla Azərbaycan manatının sabitliyini qorumaq üçün əhəmiyyətli xarici valyuta satışları edilmişdir.

Şirkətin rəhbərliyi cari şəraitdə baş verən bu cür dəyişiklikləri izləməkdədir və Şirkətin yaxın gələcəkdə fəaliyyətinin davamlılığı və inkişafını dəstəkləmək üçün lazım hesab etdiyi ehtiyat tədbirlərini görməkdədir.

COVID-19 pandemiyası

2020-ci ilin mart-avqust aylarında bir çox ölkədə COVID-19 pandemiyası ilə mübarizə çərçivəsində getdikcə sərtləşdirilən karantin tədbirləri iqtisadi aktivliyi və məcmu xərcləmə səviyyələrini əhəmiyyətli dərəcədə azaltmışdır. Sosial məsafə və karantin tədbirləri pərakəndə satış, nəqliyyat, səyahət, iaşə, otel, əyləncə və bir çox digər müəssisələrin bağlanması ilə nəticələnmişdir. Beynəlxalq ticarət həcmi də əhəmiyyətli dərəcədə azalmışdır. Nəhayət, neft qiymətləri ən aşağı tarixi səviyyələrə düşmüş və dövrün sonuna yalnız bir qədər bərpa olunmuşdur. COVID-19 pandemiyasının səbəb olduğu iqtisadi tənəzzülün aradan qaldırılması üçün Azərbaycan Respublikasının hökuməti və ARMB dəstək paketini təqdim etmişdir. Bu tədbirlərə, digərləri ilə yanaşı, təsirə məruz qalmış sahələrə imtiyazlı kreditlərin verilməsi, işsiz fərdlərə ödənişlər, habelə maliyyə sektorunun resurslarla təmin etmək qabiliyyətini qorumaq və COVID-19 pandemiyası ilə bağlı tədbirlər nəticəsində likvidlik çatışmazlığına yol verməməkdə müştərilərə dəstək göstərmək üçün müəyyən tənzimləyici məhdudiyyətlərin yumşaldılması daxildir.

2020-ci ilin iyun-iyul aylarında bir çox ölkədə pandemiyanın yayılma sürətinin azalmasının əlamətləri müşahidə edilmiş və hökumətlər məhdudiyyətləri tədricən qaldırmağa və ya azaltmağa başlamışlar. Bu tendensiya global maliyyə və əmtəə bazarlarında canlanmaya səbəb olmuşdur. Lakin, Azərbaycanda pandemiyanın pik həddi 2020-ci ilin oktyabr-dekabr aylarına təsadüf etdiyinə görə karantin tədbirləri daha da sərtləşdirilmişdir. Bu tədbirlər koronavirus infeksiyasına yeni yoluxmaların sayının tədricən azalması və 18 yanvar 2021-ci ildən karantin tədbirlərinin əksəriyyətinin aradan götürülməsi ilə nəticələnmişdir.

Qüsurlarla bağlı öhdəlik

Müştərilərlə imzalanmış razılaşmalar əsasında Şirkət müqavilə üzrə biznes əməliyyatları üçün zəmanət təqdim edir. Həmin razılaşmalarda Şirkət yerinə yetirilmiş bütün işlər üçün zəmanət müddəti ərzində zəmanət verir. Müştəri hər hansı bir qüsurun olmasını sübuta yetirərsə, Şirkət bərpa işlərini aparmalı və əlaqəli xərcləri çəkməlidir.

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

21. Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər (davamı)

Əməliyyat mühiti (davamı)

Yubanmalara görə cərimə

Müştərilərlə imzalanmış razılaşmalar əsasında Şirkət işin hər hansı hissəsini əvvəlcədən müəyyən edilmiş hesablaşma tarixlərində təqdim edə bilməse, müştərilərə bu defolt ilə bağlı yubanma üçün cərimə ödəməlidir.

Bank zəmanətləri

31 dekabr 2020-ci il tarixinə Şirkətin 77 milyon ABŞ dolları və 10 milyon AZN (141 milyon AZN) (31 dekabr 2019-cu il: 105 milyon ABŞ dolları, 18 milyon AZN (196 milyon AZN)) məbləğində üçüncü tərəflərin xeyrinə bank zəmanətləri olmuşdur.

Digər

Bütün xarici ölkələrdə maliyyə və siyasi mühit Şirkətin həmin ölkələrdə əməliyyat və maliyyə vəziyyətinə təsir göstərə bilər. 31 dekabr 2020-ci və 2019-cu il tarixlərinə Şirkətin rəhbərliyi hesab edir ki, təqdim edilən maliyyə hesabatlarına təsir göstərə biləcək əhəmiyyətli maliyyə və ya siyasi məsələ baş verməmişdir.

22. Maliyyə riskinin idarə edilməsi

Maliyyə alətləri və ədalətli dəyərlər

Maliyyə hesabatlarında ədalətli dəyəri ilə göstərilməyən maliyyə alətlərinin balans dəyəri onların ədalətli dəyərinə yaxındır.

Fəaliyyətinin adi gedişində Şirkət kredit, likvidlik və bazar risklərinə məruz qalır. Bazar riski alınan və satılan malların dəyişkən qiymətləri, digər xammalların qiymətləri, valyuta məzənnələri və faiz dərəcələrinin dəyişməsi nəticəsində yaranır. Bazar qiymətlərindəki bu cür dəyişikliklər, həcmindən asılı olaraq, Şirkətin maliyyə vəziyyətinin dəyişməsinə səbəb ola bilər. Şirkətin risklərin idarə edilməsi üzrə ümumi proqramı maliyyə bazarlarının qeyri-müəyyənliyini diqqət mərkəzində saxlayır və Şirkətin maliyyə nəticələrinə potensial mənfi təsiri azaltmağı məqsəd qoyur. Maliyyə nəticələrinə təsir edə bilən müxtəlif risklərin səmərəli şəkildə idarə edilməsi üçün Şirkətin əsas strategiyası güclü maliyyə mövqeyinin saxlanmasıdır. Risklərin idarə edilməsi üzrə mütəşəkkil rəsmi prosedurların olmamasına baxmayaraq Şirkətin rəhbərliyi maliyyə risklərini cari bazar mövqeyinə istinadən müəyyən edir və qiymətləndirir.

Şirkətin maliyyə alətlərindən irəli gələn əsas risklər – bazar riski, kredit riski və likvidlik riskidir. Rəhbərlik, aşağıda icmal edilən bu risklərin hər birinin idarə edilməsi prinsiplərini nəzərdən keçirir və razılaşdırır:

- ▶ Bazar riski – maliyyə alətinin gələcək pul vəsaitləri hərəkətinin ədalətli dəyərinin bazar qiymətlərindəki dəyişikliklərə görə dəyişməsi riskidir. Bazar qiymətləri dörd risk növünü əhatə edir: faiz dərəcəsi riski, valyuta riski, malın qiyməti riski və digər qiymət riski, misal üçün, səhm qiyməti riskidir. Şirkət yalnız valyuta riskinə məruz qalır.
- ▶ Kredit riski – qarşı-tərəflərin maliyyə aləti və ya müştəri müqaviləsi əsasında öhdəliklərini yerinə yetirməməsi və nəticədə maliyyə zərərinin yaranması riskidir.
- ▶ Likvidlik riski – müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş qalan ödəmə müddətini göstərən maliyyə öhdəlikləri üçün ödəmə müddətinin təhlilini və Şirkət tərəfindən məxsusi likvidlik riskinin idarə edilməsini göstərir.

Maliyyə riski amilləri

Şirkətin əməliyyatları onu müxtəlif maliyyə risklərinə məruz qoyur; bazar riski (o cümlədən valyuta riski, ədalətli dəyər riski, pul vəsaitlərinin hərəkəti riski və qiymət riski), kredit riski və likvidlik riski. Şirkətin ümumi riskin idarə edilməsi proqramı maliyyə bazarlarının gözlənilməzliyinə diqqət yetirir və Şirkətin maliyyə fəaliyyətinə potensial mənfi təsirləri minimuma endirməyə çalışır.

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

22. Maliyyə riskinin idarə edilməsi (davamı)

Xarici valyuta riskinin idarə edilməsi

Şirkət xarici valyuta ilə ifadə edilmiş müəyyən əməliyyatları həyata keçirir və beləliklə də, valyuta məzənnəsinin dəyişməsi riskinə məruz qalır. Valyuta məzənnələri ilə bağlı risk forvard valyuta müqavilələri istifadə edilməklə təsdiq edilmiş siyasət parametrləri çərçivəsində idarə olunur.

Hesabat tarixində Şirkətin xarici valyutada göstərilmiş monetar aktivləri və monetar öhdəliklərinin balans dəyəri aşağıda açıqlanır.

Xarici valyutaya həssaslıq

Xarici valyuta riski – maliyyə alətlərinin dəyərinin xarici valyuta məzənnələrində dəyişikliklərə görə tərəddüd etməsi riskidir. Xarici valyuta ilə ifadə edilmiş aktivlər (pul vəsaitləri və ticarət debitor borcları) və öhdəliklər (ticarət kreditör borcları) xarici valyuta riskinin yaranmasına səbəb olur. Şirkətdə xarici valyuta riskinin idarə edilməsi üçün rəsmi proseduralar yoxdur, lakin rəhbərlik iqtisadiyyatda baş verən tendensiyalardan kifayət qədər məlumatlıdır və xarici valyuta risklərini azaltmaq üçün müəyyən addımlar atmışdır. Aşağıdakı cədvəldə xarici valyutalarla ifadə edilmiş maliyyə alətlərinin AZN ilə ekvivalenti göstərilir.

	31 dekabr 2020-ci il			31 dekabr 2019-cu il		
	ABŞ dollarının AZN ekvivalenti	Avronun AZN ekvivalenti	Britaniya funtunun AZN ekvivalenti	ABŞ dollarının AZN ekvivalenti	Avronun AZN ekvivalenti	Britaniya funtunun AZN ekvivalenti
Kassa və banklar	22,359,581	4,757,323	13,100,097	15,972,591	454,397	1,610,971
Ticarət debitor borcları	33,337,719	-	2,263,028	22,704,303	14,367,969	3,394,480
Ticarət kreditör borcları	(4,563,726)	(1,118,136)	(212,510)	(3,298,905)	(2,183,979)	(137,650)
Xalis xarici valyuta mövqeyi	51,133,574	3,639,187	15,150,615	35,377,989	12,638,387	4,867,801

Bütün sair dəyişənlərin sabit qalması şərti ilə, Şirkətin vergidən sonrakı mənfəətinin ABŞ dolları, avro və Britaniya funtu üzrə məzənnələrdəki mümkün dəyişikliklərə qarşı həssaslığının təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir (bank qalıqları, debitor borcları və kreditör borcları ilə təmsil olunan monetar aktivlərin və öhdəliklərin ədalətli dəyərində dəyişikliklərə görə). Şirkətin digər xarici valyuta məzənnələrində dəyişikliklər riskinin həcmi böyük deyil.

	Artım/ azalma ABŞ dolları	Vergidən əvvəlki mənfəətə təsir AZN	Artım/ azalma Avro	Vergidən əvvəlki mənfəətə təsir AZN	Artım/ azalma Britaniya funtu	Vergidən əvvəlki mənfəətə təsir AZN
2020-ci il	20% -3%	10,226,715 (1,534,007)	22% -10%	800,621 (363,919)	23% -10%	3,484,642 (1,515,062)
2019-cu il	10% -6%	3,537,799 (2,122,679)	8% -8%	1,011,071 (1,011,071)	9% -9%	438,102 (438,102)

Kredit riski

Kredit riski qarşı-tərəfin maliyyə aləti və ya müştəri müqaviləsinə əsasən öz öhdəliklərini yerinə yetirməməsi və nəticədə maliyyə zərərinin yarana bilməsi riskidir. Şirkət kredit riskinə əməliyyat fəaliyyəti (əsasən ticarət debitor borcları) və maliyyələşdirmə fəaliyyəti (o cümlədən banklarda olan depozitlər) nəticəsində məruz qalır.

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

22. Maliyyə riskinin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Şirkət yalnız tanınmış və nüfuzlu tərəflərlə əməliyyatlar apardığından ticarət debitor borcları, pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri (kassada olan pul vəsaitləri istisna olmaqla) ilə bağlı risk dərəcəsini aşağı səviyyədə qiymətləndirir. Şirkətin kredit riskinin maksimal həcmi ümumi şəkildə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda maliyyə aktivlərinin balans dəyərində əks etdirilir və aşağıdakı cədvəldə göstəriləndiyi kimi 31 dekabrda aktivlərin sinifləri üzrə təqdim edilir:

	2020	2019
Kassada olan pul vəsaitlərini çıxmaqla pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri (Qeyd 5)	46,207,943	42,574,184
Məhdudiyyət qoyulmuş pul vəsaitləri (Qeyd 5)	403,623	1,771,412
Ticarət debitor borcları (Qeyd 6)	53,157,043	41,951,210
Kredit riskinin cəmi maksimal həcmi	99,768,609	86,296,806

Şirkət pul vəsaitlərini Azərbaycan Respublikasının etibarlı maliyyə durumu olan və yaxşı borc xidməti olan nüfuzlu maliyyə institutlarında yerləşdirir. Şirkət hesablarının olduğu bankların statusuna daim nəzarət edir. Bundan əlavə, Şirkətin məhdudiyyət qoyulmuş pul vəsaitlərinin qalığı Dövlətin xəzinə hesabında yerləşdirilmişdir.

Debitor borcları əsasən yerinə yetirilmiş tikinti, mühəndis və əlaqəli xidmətlərə görə əlaqəli tərəflər də daxil olmaqla yerli və xarici müştərilərlə yaranmış balanslardan ibarətdir.

Şirkətin rəhbərliyi gələcəkdə qaytarılması gözlənilməyən bütün debitor borcları üçün hazırkı maliyyə hesabatlarında dəyərsizləşmə ehtiyatları hesablandığına görə Şirkətin yüksək kredit riskinə məruz qalmadığını hesab edir.

Likvidlik riskinin idarə edilməsi

Likvidlik riski Şirkətin ödəmə vaxtı çatmış maliyyə öhdəliklərini yerinə yetirə bilməyəcəyi riskidir. Likvidliyin idarə edilməsinə Şirkətin yanaşması həm normal, həm də stressli şəraitdə, qəbul edilməyən zərərər çəkməyərək və ya Şirkətin nüfuzuna ziyan vurmayaq, öhdəlikləri yerinə yetirməli olanda kifayət qədər likvidliyi təmin etməkdən ibarətdir. Likvidlik riskinin idarə edilməsi üçün əsas məsuliyyəti Şirkətdə qısa, orta və uzunmüddətli maliyyələşdirmənin və likvidliyin idarə edilməsi tələblərinə dair müvafiq likvidlik riskinin idarə olunması sistemini yaratmış idarə heyətinin üzərinə düşür. Şirkət, proqnozları və faktiki pul vəsaitlərinin hərəkətini davamlı şəkildə izləmək və maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin ödəmə profillərini uyğunlaşdırmaqla adekvat ehtiyatları və bank vasitələrini saxlayaraq likvidlik riskini idarə edir.

Aşağıdakı cədvəllərdə Şirkətin qeyri-törəmə maliyyə öhdəlikləri üzrə qalan ödəmə müddətləri göstərilir. Cədvəllər Şirkət ödəmə aparmalı olduğu ən erkən tarixdə maliyyə öhdəlikləri üzrə diskontlaşdırılmış pul vəsaitlərinin hərəkəti əsasında hazırlanmışdır. Cədvəllərə faiz və əsas məbləğ üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti daxildir.

2020	1-3 ay	3 aydan 1 ilə qədər	Cəmi
Ticarət kreditor borcları	70,883,635	–	70,883,635
2019	1-3 ay	3 aydan 1 ilə qədər	Cəmi
Ticarət kreditor borcları	23,251,149	–	23,251,149

(Xüsusi qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla məbləğlər Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir)

22. Maliyyə riskinin idarə edilməsi (davamı)

Kapital riskinin idarə edilməsi

Kapitalın idarə edilməsində Şirkətin əsas məqsədi düzgün investisiya qərarları qəbul etməklə biznes əməliyyatlarının maliyyələşdirilməsi və davam etdirilməsi üçün güclü kapital bazasının təmin edilməsi və hökumət, investor və kreditorun biznes fəaliyyətinin dəstəklənməsindən ibarətdir. Şirkətin öz kapitalını idarə edir və hesab edir ki, yaxın gələcəkdə fəaliyyətinə davam edərək, maraqlı tərəflərin əldə etdiyi gəliri artırmağa müvəffəq olacaq.

Şirkətin ümumi strategiyası 2019-cu ildən etibarən dəyişməmişdir.

23. Hesabat dövründən sonra baş vermiş hadisələr

15 fevral 2021-ci il tarixində Şirkət, CQBK-nın genişləndirilməsi üzrə Gürcüstanda yerləşən obyektlərin müvəqqəti sahələrinin bərpası üçün CQBK ilə yeni razılaşma imzalamışdır.

4 mart 2021-ci il tarixində Şirkət BP Eksploreyşn (Kaspian Si) Limited ilə "Azəri-Mərkəzi-Şərqi" (ACE) sahələrin modifikasiyası layihəsi çərçivəsində Şərq Azəri üçün enerji sistemi və telekommunikasiyaların tikintisi haqqında yeni razılaşma imzalamışdır.

21 iyun 2021-ci il tarixində Şirkət Heydər Əliyev adına Neft Emalı Zavodunun modernləşdirilməsi və yenidən qurulması haqqında Tecnicas Reunidas S.A ilə müqaviləyə yeni əlavə imzalamışdır. Əlavənin imzalanması nəticəsində Şirkət üçün tikinti ilə bağlı əlavə iş həcmi yaranmışdır.

30 sentyabr 2021-ci il tarixində Şirkət səhmdarlarına 20,000,000 AZN məbləğində dividendlər elan etmişdir.